

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1180

N I E U W
N E D E R D U I T S C H
A . B . S P E E L - E N
L E E S - B O E K J E

Onder de zinspreuk
TENDIUS AD COELEM
PATRIAM.

Vierde Druk.

Met Plaatjes.

G

63

1188
Gib

01 1168 0757

Digitized by Google

N I E U W
N E D E R D U I T S C H
A . B . S P E L E N
L E E S - B O E K J E .

T . A . C . P .

Naar de Nieuwe Spelling, ten dienste
der Scholen.

V I E R D E D R U K .

Met Plaatjes.

T E U T R E C H T , B I J
J O A N N E S V A N S C H O O N H O V E N ,
1 8 1 0 .

Ik stel mijn regt tot het Drukken en Uitgeven van dit Werkje, onder de Bescherming der Wet, en zal elken Nadrukker, Verkooper of verspreider van nagedrukte Exempl. van het zelve geregteijk vervolgen.

Geene Exempl. worden voor echt erkend, dan die dus geteekend zijn.

V O O R R E D E

A A N D E

O U D E R S.

Schoon ik niet geloove, dat al het leeren der kinderen enkel spelen zijn moet, wijl 't ook noodwendig is, hen aan gezette oefeningen te gewennen, moeten nogtans de eerste beginselen van 't onderwijs zekerlijk al spelende gegeven worden, en behoort de overgang van dit spelen, tot gezette oefeningen, langzaam en ongevoelig te zijn. Wel bijzonder moet dit plaats hebben, omtrent het leeren der letters, niet alleen, wijl dit het eerste van allen is, maar ook, om dat het opzich zelve droog is en vervelend. Hier is het derhalven dubbel noodzakelyk, de kinderen, niet opzettelyk en door dwang, maar van zelve en al spelende, aan 't leeren te brengen. En daar toe doet zich een zeer gereed middel op. Kinderen zien gaarne prenten, van wat soort die ook zijn mogen. Elk kieze dezelve, naar zijn' smaak en vermogen. De best, of, om beter te zeggen, minst slecht uitgevoerden, verdienen nogtans de voorkeur, wijl 't altijd goed is, het kind zulke

A

voor-

voorwerpen voor te stellen, die deszelfs smaak oefenen en beschaven kunnen. Maar veel zorgvuldiger nog moet men acht geven, dat 'er, op deze prenten, geene afbeeldfels gevonden worden van dingen, (gelijk 'er velen zijn,) die 't beter is, den kinderen niet in 't hoofd te brengen, of onmogelijk, hun uit te leggen (*). De kinderen zien niet alleen deze prenten gaarne, maar zij doen ook geredelijk aanwijzing van 't geen 'er op staat, of laten 't zich gaarne vertellen. Maak hier gebruik van; het is de eerste uitoefening van aandacht, oplettendheid en nieuwsgierigheid, die zich van zelve ontwikkelt, en den eersten grondslag tot de leergierigheid en leerzaamheid, legt. Gij moet 'er dus uw kind toe aanmoedigen, zonder het 'er toe te dwingen; en vooral het nimmer in deszelfs aandacht en oplettendheid storen. Laat het één en 't zelfde voorwerp, zo lang beschouwen, als het wil, en trek 'er deszelfs aandacht nimmer van af. Zoo lan-

(*) Bevindt 'er zich evenwel zuik een enkel voorwerp, op ecne print, die anders goed is, plak 'er een stuk wit papier, of, nog liever, een ander prentje op, of snijd 't 'er uit.

langer zelfs zoo beter , want daar door leert het van zelve eene gevestigde oplettendheid gebruiken , en 't voorwerp , van alle kanten en in alle deszelfs deelen , beschouwen en nagaan. En waar in anders , dan hier in , is de eerste grondslag van 't wijsgeerig vernuft gelegen? Het zal derhalven goed zijn , dat gij uw kind , zo lang 't 'er aandacht aan geven wil , ook de bijzondere deelen van elk voorwerp laat beschouwen en het aanwijst. Ik zeg , zoo lang 't 'er zijne aandacht aan geven wil , want het moet nu nog enkel spelen blijven , en 'er mag geen dwang aangewend , ten minsten , niet gemerkt worden. Men moet hier 't kind meer involgen dan leiden ; doch elk verstandige begrijpt wel , dat men de kinderen , ook wel onder 't involgen , veelzins leiden kan.

Wanneer gij uw kind genoeg geoefend hebt , eerst in 't enkel aanwijzen der voorwerpen , die gij hem opnoemt ; daarna , wanneer hij eenige woorden begint te uiten , in 't opnoemen , of , ten minsten , in 't aanduiden derzelven , door nabootsende klanken , als van 't geblaf der honden , 't geloei der osfen &c. , en gij nu denkt , dat het tijd is , met de letters te

A a

be.

beginnen, plak of schrijf dan enkele letters, onder zijne prenten, of op den rand, of ook tusschen de voorwerpen in; en plaats, bij elk voorwerp, die letter, waar mede deszelfs naam begint. Het zal mogelijk best zijn, daar toe, te nemen prenten, die niet afgezet zijn, en de letters wat groot, en met rooden inkt, te schrijven, op dat zij het kind sterker en aangenaamer in 't oog vallen. Deze nieuwe figuurtjes, hem ongewoon en onbekend zijnde, zal hij u, meestentijds uit zich zelve, vragen, wat het zijn? Noem ze hem dan op, en gewen hem, dezelve, te gelijk met de voorwerpen op de prenten, eerst aan te wijzen, daar na op te noemen. Zo hij 'er u niet na vraagt, moet gij ze, uit u zelve, opnoemen en aanwijzen, waar in hij u dan wel haast, uit eige beweging, navolgen zal. Op deze wijze zal het overgaan, van het spelen, tot het leeren der letters, ongevoelig zijn; en gij zult 'er zeer vroeg mede kunnen beginnen.

Doch, behalven dit middel, kan men 'er nog verscheiden anderen in 't werk stellen. Ik heb een meisje gezien, 'dat, op 't einde van haar tweede jaar, nog geen dertig woorden konde spreken, en dus, ten aanzien van 't onderwijs,

na-

natuurlijk , veel moest ten achteren zijn , en evenwel , op dienzelfden tijd , alle de letters onderscheiden , en zelfs de meesten , met eene vrij goede uitspraak , opnoemen konde . Toen zij over de twintig maanden was , gaf men haar twee speelkaarten , (men kan 'er ook stukjes dun bordpapier toe nemen ,) op elk van welken eene groote letter , zeer duidelijk , geschreven stond . Men liet ze haar , van tijd tot tijd , opnoemen , en 'er dan een oogenblik mede speelen . Drie dagen daar na , gaf men 'er haar eene derde bij . Nog drie dagen later , eene vierde , en zoo , van drie dagen tot drie dagen voort , tot dat zij ze allen kende . Men liet ze haar telkens allen opnoemen , doch niet naar orde , op dat het geen enkel opzeggen worden zoude . Men hield 'er ook geen vast uur voor , maar wachtte gemeenlijk , tot dat zij 't zelf vroeg , 't welk verscheiden' malen daags geschiedde . Gebeurde het evenwel eens niet , dan wees men ze haar , uit eigen' beweging ; doch niet gebiedenderwijs , maar vragender , of zij ze hebben wilde ? Op zijn best , zoude men dit dwangmiddel gebruikt hebben , van , als zij , op hre wijs , om iets verzocht , te antwoorden , gij zult het hebben ,

ben, zoo ras ge de letters gezegd hebt. Toonde zij zich niet genegen, men sloot de letters terstond weder weg; desgelijks, indien zij, onder 't opnoemen, hare aandacht verloor; en dan hielp ook geen verzoeken, om ze weder te krijgen: zelfs, als men, na 't opnoemen, onder 't spelen met die kaarten, merkte, dat zij 'er niet veel vermaak meer in had, of ze liggen liet, nam men ze terstond weg, op dat zij ze niet moede mogt worden. Als zij ze allen wel opgenoemd en aangewezen had, prees men haar, en een zoen, eenig speelgoed, of somtijds eene krakeling, was de belooning; doch meestentijds was 't enkel spelen met die kaarten zelve genoeg. — Voor een kind, dat 'er, uit zich zelve, minder vermaak in had, zoude men op iedere kaart, naast de letter, een printje kunnen plakken; doch dan moet het printje klein en niet afgezet, de letter, daarentegen, groot, en met rooden inkt, gedrukt of geschreven zijn, op dat de letter altoos 't meest in 't oog valle. Op deze wijs, zal 't kind, van zelve, nieuwe letters vragen, en 't als eene belooning aanzien, wanneer men 'er hem eene nieuwe leert, ten einde zo veel meer kaarten met printjes te heb-

hebben , om mede te spelen. Maar hier in moet men hun niet te schielijk te wille zijn , en altijd , indien zij zoo jong , en in 't spreken weinig gevorderd zijn , ten minsten drie dagen tusschen de eene en de andere letter , laten voorbij gaan , wijl anders de menigte hen verwarren zou. Het komt 'er toch niet op aan , om schielijk , maar om goed te leeren. Ook moeten zij , buiten deze kaarten , geene andere kaarten met printjes hebben.

De Heer BASEDOW slaat , tot het aanleeren der letters , een spel voor , dat hoofdzakelijk hier op uit komt. Schrijf de 25 letters op 25 kaarten , op iedere kaart dezelfde letter verscheidenmaal , in verscheidene grootten. Maak 'er een spel van , en neem uit hetzelfde een zeker getal , dat gij aan de kinderen , en de meer bejaarde lieden , die zich wel mede in 't spel willen mengen , ('t welk zeer goed is , om 'er de kinderen te meer toe aan te moedigen ,) rond deelt ; na alvorens de letter , die gij den kinderen wilt leeren kennen , b. v. de A , te hebben bepaald en geteekend. De geen , die , bij 't rond deelen , deze geteekende letter krijgt , heeft het geluk getroffen , en krijgt een merkje , ter beloo-

A 4

ning ,

ning, mits hij de letter opnoeme. Die, na een bepaald getal reizen te hebben rond gedeeld, de meeste merkjes gewonnen heeft, verkrijgt de eerste plaats aan de tafel; een' krans op het hoofd, een printje, eene krakeling, of eenige andere belooning, die de lieden van meer jaaren ook niet weigeren moeten, als zij hun te beurt valt; en men gaat met het spel voort. Zoo ras de A, op deze wijze, bekend geworden is, moet ook de B geteekend worden, en dan moet men voor deze de belooning geven. Na de B, gaat men tot de C over, en, zoo vervolgens, tot de laatste toe, altijd oplettende, dat men de reeds bekende kaarten onder 't spel houde, op dat zij den kinderen gedurig onder 't oog blijven, en niet weder vergeten worden. Wanneer 't getal der rond te deelen kaarten wat groot wordt, kan men de prijs geven aan den genen, die twee bepaalde letters, te gelijk, onder de zijnen krijgt, als de B en de P, de C en de G; die letters daartoe kiezende, die de meeste gelijkenis hebben. Bij dit spel kan men ook eenige andere kinderen noodigen, om mede te spelen, ten einde het aan allen des te aangenamer te maken.

Wan.

Wanneer de 25 letters van een soort bekend zijn, kan men 'er de 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0, bijvoegen; en de Hr. BASEDOW verzekert, dat gewone kinderen, die over de twee jaar zijn, door dit spel, alle deze letters en cijferletters, binnen de vier weken, kunnen leeren kennen, wanneer men 'er, maar een kwartier uur daags aan geven wil.

Om nu vervolgens de letters van een ander-soort bekend te maken, (het kleine, a, b, bij voorbeeld, indien men met het groote begonnen heeft,) dan schrijft men wederom iedere letter van 't zelve, in verscheidene grootten, op eene kaart, en stelt 'er, in een hoek, de reeds bekende Capitaale A, doch zeer klein geschreven, bij, en speelt weder, op dezelfde wijs. — Of wel, men laat elk alleen de letters opnoemen, die hij gekregen heeft, en geeft de prijs aan den genen, die, daar in, 't minste feilt.

Bij dit spel, moet men tevens, op de gemoeds-beweging en handelwijze der kinderen, nauwkeurig acht slaan, en zien, hoe zij 'er zich in gedragen, ten einde alle beginsels van ongeduldigheid, onedelmoedigheid, onbillijkheid, bedrog &c. te kunnen ontdekken en tegengaan,

niet alleen, door afkeuring en berisping, maar ook, door 't kind uit het spel te doen gaan, het, op eene, daartoe bestemde plaats, van on-eer, te laten zitten, of eenige andere dergelij-ke straf. Daar tegen moet men geen gelegenheid laten voorbij gaan, om de kinderen te leeren, hoe zij zich, onder 't spelen, naar de regels der billijkheid, opregtheid, edelmoedig-heid &c. moeten gedragen, hen daar toe aan-moedigen, en den geen, die 'er, op eenige bij-zondere wijs, aan voldoet, beloonen. Alle spelen der kinderen, (en inderdaad ook die der menschen,) moeten dienen tot eene gelegenheid, om zich in 't goede te oefenen, en zich deszelfs betrachtig hebbelijk en gemeenzaam te maken. Gewen uwe kinderen, van de allereerste jeugd af aan, alle spellen uit dit oog-punt, te beschouwen, en vervolgens zal geen spel voor hen schadelijk of gevaarlijk zijn. Aan de betrachtig van dezen regel is meer gele-gen, dan men denken kan. Om ze op te vol-gen, behoeft men geen strengen ernst aan te nemen; met goedaardigheit en een vrolijk ge-laat, kan men 't even goed, ja met onein-dig meer vrucht doen.

Wan.

Wanneer de kinders nu de letters kennen, of zelfs, naar mate zij ze leeren, zal 't niet kwaad zijn, hun, bij iedere letter, eenig woord te laten uitspreken, dat zij kennen, en dat met die letter begint, ten einde hun langzamerhand het verband, tusfchen de uitspraak der letters, en die der woorden, te leeren kennen. De namen van menschen en dingen, daar de kinderen meest van houden, of zich meest mede vermaken, zijn 'er de besten toe. b. v. *M. Mama* *Z. Zuje*, *K. Kruiwagen* &c, wyl deze woorden de kinderen, onder 't leeren, bezig houden, met voorwerpen, die hun aangenaam zijn, en, daar door, de aandacht en den lust tot leeren opwakkeren. Met dit hulpmiddel alleen, heb ik de letters, in vrij korten tijd, aan een zeer klein kind zien leeren.

Eer men tot het dadelijk spellen van woorden, of zelfs lettergrepen, overgaat, moet men de kinderen, zoo veel zij 'er voor vatbaar zijn, aan eene goede uitspraak gewennen. Ten dezen einde, moet men hun verscheiden' dingen, daar zij dagelijks mede omgaan, aanwijzen, en 'er hun tevens den naam, bij herhaling en zeer duidelijk, van voor zeggen; doch zonder hun

hun 't nazeggen te bevelen. Men moet alleen zien, of zij 't uit zich zelve willen nazeggen, op zijn best, ze daar toe uitnoodigen, door te vragen, of zij het wel kunnen doen, of wel, door 'er hun eene kleine belooning voor te beloven. Zeggen zij 't na, zo goed zij kunnen, houd u daar mede vergenoegd, alleenlijk zelve het woord herhalende, zoo als 't moet uitgesproken worden. Kijven, uitlagchen, berispen, schrikt de kinderen te veel af; en zij kunnen ook niet, dan langzamerhand, de goede uitspraak krijgen. De spraakdeelen zijn nog te zwak, en voor al niet genoeg tot alle de noodige bewegingen geoefend.

Om dit laatste te bevorderen, kan men, al spelende, den kinderen verscheiden' lettergrepen achter een voorzeggen, en ze hun laten nazeggen, in zulk eene schikking, als 'er de uitspraak van gemakkelijk maakt, door die genen op elkander te laten volgen, die, met het zelfde gedeelte der spraakleden, worden uitgebragt. De volgende wijze, door den Hr. BASEDOW voorgesteld, kan ten voorbeeld dienen.

Les-

*Lettergrepen, die, met de lippen, worden
uitgesproken.*

ma, me, mi, mo, mu.

wa, we, wi, wo, wu.

fa, fe, fi, fo, fu.

va, ve, vi, vo, vu.

ba, be, bi, bo, bu.

pa, pe, pi, po, pu.

ma, wa, fa, ba, pa.

am, em, im, om, um.

af, ef, if, of, uf.

ab, eb, ib, ob, ub.

*Lettergrepen, die, met de tong, uitgespro-
ken worden.*

la, le, li, lo, lu.

na, ne, ni, no, nu.

da, de, di, do, du.

ta, te, ti, to, tu.

la, na, da, ta.

al, el, il, ol, ul.

an, en, in, on, un.

ad, ed, id, od, ud.

*Lettergrepen, die, met de tanden en tong,
worden uitgesproken.*

ra, re, ri, ro, ru.

fa,

fa, fe, fi, fo, fü.
 fcha, fche, fchi, fcho, fchu.
 ra, fa, fcha.
 ar, er, ir, or, ur.
 as, es, is, os, us
 asch, esch, isch, osch, usch.

*Lettergrepen, die men met de keel,
 uitspreekt.*

ha, he, hi, ho, hu.
 ga, ge, gi, go, gu.
 cha, che, chi, cho, chu.
 ka, ke, ki, ko, ku.
 ha, ga, cha, ka.
 ach, ich, och, uch.
 ak, ek, ik, ok, uk. s'

*Lettergrepen, die, met den geheelen mond,
 worden uitgesproken.*

sta, ste, sti, sto, stu,
 ast, est, ist, ost, ust,

Lettergrepen met verlengde en dubbele klanken.

aam, aan, aar, aas, aat.
 auw, eeuw, ieuw, ouw.
 bei, dei, fei, gei, hei.
 eim, ein, eir, eis, eit.
 iem, ien, ier, ies, iet.

oom,

oom, oon, oor, oos, oot.

oe, ooi.

uur, ui.

Bij deze oefening heeft men 't voordeel, den kinderen te kunnen zeggen en doen opmerken, welke spraakdeelen zij, bij 't uitspreken van elke lettergreep, voornamelijk gebruiken moeten. Spellens moet hierbij nog niet te pas komen.

Wanneer men daar toe wil overgaan, kan men beginnen, met die lettergrepen, die het kind, uit het zoo even voorgeslagen uitspraakspel, reeds kent. Men kan dezelve op kaarten schrijven, en ze hem leeren, even als de letters; of wel kaarten nemen, daar enkele letters op staan, en hem dezelve zoo naast elkander laten leggen, als tot de spelling der lettergreep, die men hem leeren wil, noodig is, en hem dan die spelling aanwijzen. Kan men in 't eerste geval printjes op de kaarten plakken, zulk een voorwerp verbeeldende, welks naam met die lettergreep begint of eindigt, het zal zoo veel te beter zijn. Het gezigt van 't voorwerp zal hem den klank der lettergreep te binnen brengen en in 't geheugen prenten. De Hr. BERTHAUD heeft, in 't fransch, een spelboek vervaardigd, dat geheel

heel op deze eenvoudige kunstgreep rust, en waar van, met bijzonderen lof gesproken word. Het is getijeld, *Le Quadrille des Enfants, ou Systeme nouveau de lecture.*

Het kind, in 't spellen der enkele lettergrepen genoeg gevorderd zijnde, kan men tot woorden van eene lettergreep overgaan; doch wel in acht nemende, dat men 't kind geene andere woorden voorlegge, dan waar van hem de zaken, die zij beteekenen, wel bekend zijn. Want woorden moeten nimmer, voor een kind, ijdele klanken zonder zin zijn. Ook moet men 'hier geene dingen voor den dag halen, die 't beter is, een kind niet in 't hoofd te brengen. Desgelijks geene dingen, die men hem niet uitleggen kan. — Al te volleedige uitleggingen evenwel moet men hier ook niet vorderen. Zelfs aan volwasfen' menschen kan men die somtijds geven. En met al te omstandige, veel meer nog, met diepzinnige, uitleggingen, zou men 't kind vermoeijen of vervelen. Men moet zich hier volkomen naar zijn bereik schikken, en alles vermijden, wat hem moeilijk valt. 'Er zal ook geene zwarigheid in zijn, dat men zich dikwijls met onvolleedige denkbeelden vergenoege, mits men

men maar zorg drage, dat dat gedeelte, van het denkbeeld, het welk men den kinderen mededeelt, op zich zelve klaar, en ook voor 't kind bevattelijk maar vooral, dat het waar, en met den aard der zaken overeenstemmende zij. Want geen denkbeeld is schadelijker dan een verkeerd denkbeeld. 'Er is niets, waar voor gij meer zorg moet dragen, dan niets in 't hoofd van uw kind te drukken, dat gij 'er naderhand weder zoudt wenschen uit te wischen. Vergenoeg u dan liever, met hem eene onvolledige kennis mede te deelen, die gij naderhand, bij volgende onderwijzingen, zoo langer zoo vollediger maken zult. Hier, gelijk meest overal, is 't onmogelijk, terstond met het volmaakte en volledige te beginnen.

In den eerste beginne zoude ik 'er niet voor zijn, de kinderen veel uit 't hoofd te laten spellen. Het is voor hen dan nog volstrekt noodzakelijk, dat het oog, zoo wel als 't oor, hun geheugen helpe; en 't geen men ziet, onthoudt men veel gemakkelijker, maakt 'er zich veel vollediger en klaarder denkbeeld van, dan van 't geen men hoort. Het is eerst, wanneer zij, door 't gezigt, den vorm der woorden

B

klaar

klaar en duidelijk in hun geheugen geprent hebben, dat men derzelve spelling, uit het hoofd, moet doen herhalen. Het geschreven woord moet, voor hen, even als een print zijn, en men moet 'er hen ook leeren verslag van doen, even, als van een print; de verscheiden letters van 't woord, even als de figuren, op de print, of derzelve deelen, aanwijzende en zich in 't hoofd prentende. Zelfs bij 't uit het hoofd spellen, moet men hen trachten te gewennen, zich den vorm van 't woord, even als eene figuur, op een print, te herinneren en te verbeelden, en alle deszelfs deelen, e en zoo wel op de herinnering van 't gezigt, als op de klanken van 't gehoor, na te gaan. Maar hier voor kunnen zij in 't eerste begin niet vatbaar zijn.

Het is des te noodzakelijker, in allen opzichte, de gemakkelijkste leerwijze, met kinderen aan te nemen, daar ik van gedachte ben, dat men met het onderwijs der kinderen, zoo vroeg mogelijk, beginnen moet, dat is, zoo ras hunne vatbaarheid het toelaat; mits men 'er, vooral in den eersten aanvang, maar korte oogenblikken tevens aan bestede, en het ook als dan meest

meest spelende geschiede. Wanneer men de kinderen, hunne eerste vier of vijf jaren, laat doorbrengen, met enkel spelen, zonder dat zij zich ergens op toeleggen, of ergens eene gevestigde aandacht aan geven, wordt het daar na schier onmogelijk, hen daar toe te krijgen. 'Er heeft zich dan reeds, bij hen, eene hebbelijkheid van onbedachtzaamheid, onoplettendheid en verstrooiing van gedachten, gevestigd, die zeer moeilijk is, te overwinnen; en, behalven de reeds verloren jaren, 'er nog eenigen bij, verliezen doet. Men moet ook daarom vroeg beginnen, op dat het eerste onderwijs zeer langzaam ga; en men zich dus niet in het geval stelle, van, zich te moeten haasten en den tijd besparen, om zich, wegens den reeds verloren tijd, vergoeding te bezorgen. Begin dus vroeg en ga langzaam voort.

Doch boven al moet men zich, bij dit alles, zoo veel mogelijk, van dwang onthouden; en zulks te meer daarom, dat men, in ieder geval, daar men 't noodig geoordeeld heeft, tot dwang te komen, denzelfven ook doorzetten moet, tot dat men zijn doelwit bereikt

hebbe Dwang moet nooit zonder noodzaak, maar ook nooit zonder vrucht, worden gebruikt. De eerste regel, in de opvoeding, moet zijn, dat men 't nooit met kinderen opgeve. Maar, om dien regel te kunnen volgen, en 't zonder zwaarigheid te kunnen doen, moet men niets bevelen noch verbieden, dan 't geen men het kind dadelijk kan doen doen, of beletten. Beveelt gij hem, dit of dat te laten staan, gij kunt 'er hem, zo hij op 't eerste gezegde, niet gehoorzame, van daan brengen, of de zaak zelve weg zetten. Gebiedt gij hem, naar iemand toe te gaan, en wil hij niet, gij kunt hem doen gaan. Maar, gebiedt gij hem, eene letter op te noemen, of een woord te spellen, of uit te spreken, dat kunt gij hem niet doen doen, want zijne tong is niet in uwe magt, gelijk wel zijne armen en beenen. Hier door leert gij hem dus alleen, dat hij uwe bevelen kan wederstaan, en dat 'er gelegenheden zijn, daar 't u aan magt ontbreekt, om ze te doen uitvoeren; en dit is zeer schadelijk. De zaak, met slaan, te willen winnen, is nog erger; slagen moeten nooit, of niet, dan in bijzondere en zeer gewigtige gevallen, worden gebruikt.

Onton-

houd u derhalven, in dezen, zoo veel mogelijk, van dwang, en zelfs van regtstreeksche bevelen. Stel liever eene kleiner belooning, somtijds ook eene straf, (mids in geen slagen bestaande,) voor; geef het kind de keus, of hij doen wil, 't geen gij hem voorstaat, en de daarbij gestelde belooning genieten, dan wel, 't niet doen, en van de belooning beroofd blijven. Desgelijks omtrent de straf, wanneer gij die voor de andere zijde der keus genomen hebt. Laat dan ook beiden oogenblikkelijk volgen, en spreek 'er niet verder van. Toon u zelfs niet verder onvergenoegd. Zeg alleen, gij hebt gekozen, gij moet de gevolgen uwer keuze dragen; 't is uwe zaak, op een anderen tijd, beter te kiezen. Maar laat 'er uw gezag niet mede gemengd zijn. Gij moet altoos, zo veel mogelijk, die voorzigtigheid gebruiken, van uw gezag nergens in te mengen, dan daar gij weet, dat gij 'er met eere afkomen kunt. En, ten dien einde, moet gij 't alleen tot die zaken gebruiken, omtrent welken gij weet, dat gij 't kind dadelijk in uwe magt hebt.

In 't algemeen, kinderen moeten hun tegenwoordig onvermogen en afhankelijkheid, hunne onkunde en zwakheid, leeren gevoelen. De-

ze laatsten zijn de ware grondslag der gehoorzaamheid, die zij aan lieden van meer jaren schuldig zijn, en 't gevoel derzelve is 't beste middel, om ze tot die gehoorzaamheid te brengen. Zij moeten voelen, en, door onder vinding, overtuigd zijn, dat, (vriendelijke verzoeken alleen uitgezonderd,) hun wil op anderen niets, de wil van anderen, daarentegen, op hen alles vermag. Dat de tegenstand, dien zij bieden, vruchteloos is, en de geen, dien men hun biedt, daarentegen onoverkomelijk. En 't is, om ze daar toe te brengen, dat men weinig omslag met hen maken moet, het nooit (*) met hen opgeven, en altijd eenen beslissenden toon met hen aannemen en uit houden, die alle weigering en tegenstand afsnijdt. Niets is erger, dan dat gedurig kibbelen, met de kinders, over 't al of niet gehoorzamen, dat

na-

(*) Ik zeg nooit, om dat zulks het punt der volmaaktheid zijn zoude, en men, in een leerstellig betoog, dit punt altijd voorstellen moet, op dat elk trachte, 'er zoo nabij te komen, of zoo min van af te wijken, als hij kan. Dit is alles, wat men, in de dadelijke nitoeffening, eischen en wachten moet, en dit zal ook genoeg zijn.

natuurlijk volgen moet, wanneer men hun eene menigte noodelooze bevelen geeft, die men niet terstond kan doen uitvoeren. Men geeft zulk een bevel, dikwils zonder 'er om te denken, herhaalt het twintig maal, en eindigt, met het op te geven. Dit leert de kinderen hunne krachten beproeven, dit leert hun zien, hoe ver zij 't, met weigeren, brengen kunnen, en, als zij eens merken, dat gij 't zoo lang niet weet uit te houden als zij, dan waren zij wel dwaas, dat zij 'er geen gebruik van maakten, om hun zin te krijgen. Eene zekere strengheid, is, in deze gevallen, dus noodig. In alle anderen opzigten, kan men den kinderen nooit genceg innemende vriendelijkheid en vrolijkheid betoonen. Hunne liefde en vertrouwen, te gelijk met hunnen eerbied en ontzag, te winnen, is 't groot geheim, dat alleen de opvoeding, en ook bijzonder 't onderwijs, zelfs in de eerste en geringste beginselen, wel kan doen slagen.

Omtrent de woorden van twee en meer lettergrepen, ziet men, dat ik, ten gevalle der genen, die meenen, dat men de kinderen lang, met enkele woorden en lettergrepen, ophouden moet, 'er een vrij groot aantal van geplaatst heb.

Ik

Ik voor mij zoude met veel minder vergenoegd zijn geweest, omdat enkele woorden, die geen zamenhang hebben, de kinderen ras vervelen. Die 't hier omtrent, met mij eens is, 'kan een gedeelte dezer woorden overflaan, en, zoo veel eer, tot de gesprekjes over stappen. Om echter het spellen dier woorden gemakkelijker tevens en nuttiger te maken, kan men, als 'er zich de gelegenheid toe opdoet, eenigen uitleg bijvoegen van de zaken, die zij beduiden. Ik heb getracht, 'er geen te plaatsen dan die genen, die den kinderen gemeenlijk 't eerste bekend zijn.

NI E U W.

N E D E R D U I T S C H

A. B. EN SPEL-BOEKJE,

T. A. C. P.

MET PLAATJES.

Vierde Druk.

volgens de verbeterde spelling.

Te U T R E C H T,

By J. VAN SCHOONHOVEN,

1 8 1 0.

Romeinsch A B.

ABCDEFGHIJK
LMNOPQRSTU
VWXYZ.

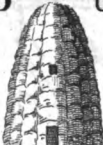

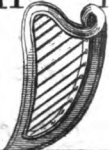

*ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTUVWXYZ.*

A a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z.

Klinkletters.

A. E. I. O. U.

Arend. Bijekorf. Colom. (*beter* Kolcm.)
Duif. Egel. Flesch. Gesp. Harp. Inktko-
ker. Ketel. Lelie. Mond. Naald. Olifant.
Peer. Quikstaart. (*beter* Kwikstaart.) Roos.
Ster. Ton. Uil. Voet. Wimpel. X. Yze-
en-pot. Zeef.

<p>A a</p> 	<p>B b</p> 	<p>C c</p> 	<p>D d</p> 	
<p>E e</p> 	<p>F f</p> 	<p>G g</p> 	<p>H h</p> 	
<p>I i</p> 	<p>K k</p> 	<p>L l</p> 	<p>M m</p> 	
<p>N n</p> 	<p>O o</p> 	<p>P p</p> 	<p>Q q</p> 	
<p>R r</p> 	<p>S s</p> 	<p>T t</p> 	<p>U u</p> 	
<p>V v</p> 	<p>W w</p> 	<p>X</p> 	<p>Y y</p> 	<p>Z z</p>

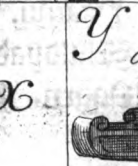

Schrijf A B.

A B C D E F G H I K
L M N O P Q R S T U
V W X Y Z.

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z.

A a b c d e f g h i k l m.
n o p q r s t u v w x y z.

Anker. Bijl. Citroen. Doos.
Emmer. Fuik. Gans. Hark.
Jagt. Kruis Lamp. Meloen.
Net. Ooyevaar. Palet. Quakkel.
(beter Kwakkel) Ring. Schelp.
Toren. Uurwijzer. Val. Wieg.
X. Ysflce. Zwaan.

<p>A a</p> 	<p>B b</p> 	<p>C c</p> 	<p>D d</p>
<p>E e</p> 	<p>F f</p> 	<p>G g</p> 	<p>H h</p>
<p>I i</p> 	<p>K k</p> 	<p>L l</p> 	<p>M m</p>
<p>N n</p> 	<p>O o</p> 	<p>P p</p> 	<p>Q q</p>
<p>R r</p> 	<p>S s</p> 	<p>T t</p> 	<p>V v</p>
<p>U u</p> 	<p>W w</p> 	<p>X x</p> 	<p>Y y Z z</p>

Duitsch A B.

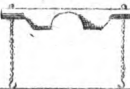

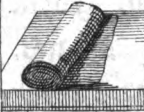

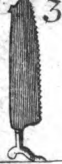
A B C D E F G H I
K L M N O P Q R S
T U V W X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z.

A b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x y z.

Arm. Bel. Cirkel. Degen. Eek-
hoozntje. Fiool. Geit. Halsband.
Juk. Kzoon. Tepel. Molen. Neug.
Oog. Paauw. Quaest *beter kwaest.*)
Kol. Schildpad. Culp. Wiltje. Vaan-
del. Wagen. X. Uzeren heft. Zaag.

A a 	B b 	C c 	D d
E e 	F f 	G g 	H h
I i 	K k 	L l 	M m
N n 	O o 	P p 	Q q
R r 	S s 	T t 	U u
V v 	W w 	X x 	Y y
		Z z 	

Duitsch A B.

A b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t
u v w x y z.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q
R S T U V W X Y Z.

A z a b c d e f g h i j
k l m n o p q r s t u v w x y z.

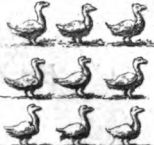

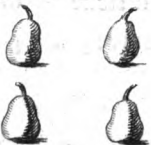

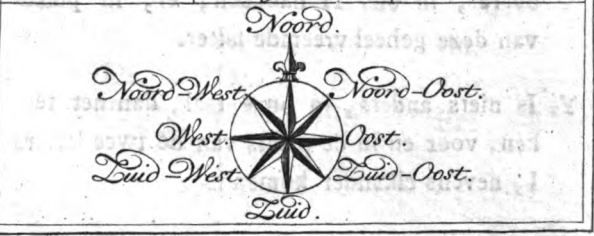
Appel. Boek. Citer. Quisben.
Egge. Fakkel. Glas. Haan. Iuck.
Kernton. Leuningstoel. Mand.
Nest. Ooz. Pyl. Quispedooz. (beter
Kwispedooz.) Rups. Schaar.
Tee-bus. Uje. Vork. Wijn glas. F.
Uzer-komsooz. Zweep.

<p>A a</p> 	<p>B b</p> 	<p>C c</p> 	<p>D d</p>
<p>E e</p> 	<p>F f</p> 	<p>G g</p> 	<p>H h</p>
<p>I i</p> 	<p>K k</p> 	<p>L l</p> 	<p>M m</p>
<p>N n</p> 	<p>O o</p> 	<p>P p</p> 	<p>Q q</p>
<p>R r</p> 	<p>S s</p> 	<p>T t</p> 	<p>U u</p>
<p>V v</p> 	<p>W w</p> 	<p>X x</p> 	<p>Y y</p>

Om de kinderen te leeren tellen, als mede de cijferletters optenoemen, zijn, op het nevenstaande plaatje, twaalf afdeelingen gemaakt, in elk van welken, zoo vele figuurtjes afgebeeld zijn, als het getal bedraagt, dat 'er onder, in tweederlei cijferletter, uitgedrukt staat. Door dit middel, zien zij aanstonds, wat men door getallen meent, en hoe veel elk getal is, vooral, wanneer men hen telkens de afgebeelde figuurtjes laat natellen; en eindelijk, hoe men het, door cijferletters, uitdrukt. — Onder aan is een Kompas verbeeld, met behulp van 't welk men hen, in 't vervolg, de winden kan leeren kennen en opnoemen.

Om redenen, heeft men de Plaatjes van den vorigen druk behouden.

		
<p>1. Ster. I.</p>	<p>5. Kannen. V.</p>	<p>9. Ganzen. IX.</p>
		
<p>2. Boomen. II.</p>	<p>6. Appelen. VI.</p>	<p>10. Morden. X.</p>
		
<p>3. Wjnglazzen. III.</p>	<p>7. Viltjes. VII.</p>	<p>11. Stuiters. XI.</p>
		
<p>4. Peeren. IV.</p>	<p>8. Oogen. VIII.</p>	<p>12. Neuzen. XII.</p>

Het eigenlijk en zuiver A. B.

A, B, D, E, F, G, CH, (deze CH uit te spreken, als eenen enkelen klank: che.) H, I, K, L, M, N, O, P, R, S, T, U, V, W, Z.

Vreemde Letters.

- C.** In alle woorden, van echten, Nederduitschen, oorsprong, behoort, in plaatse van de C, de K gebruikt te worden.
- Q.** Uit te spreken niet *ku*, maar *kwe* kort. Deze letter moet, in alle Nederduitsche woorden, vermeden, en, voor dezelve, *kw* gebruikt worden.
- X.** Is niets anders, dan *ks*: men schrijve dus vrij overal, in ons Hollandsch, *ks*, in plaats van deze geheel vreemde letter.
- Y.** Is niets anders, in onze taal, dan het teeken, voor en in de plaats van de twee letters I, nevens elkander komende.

*Eéngrepige Woorden , met eenen klinker voor
' aan , en eenen medeklinker , achter op.*

A.	E.	I.	O.	U.
Ab.	Eb.	Ib.	Ob.	Ub.
Ad.	Ed.	Id.	Od.	Ud.
Af.	Ef.	If.	Of.	Uf.
Ag.	Eg.	Ig.	Og.	Ug.
Ach.	Ech.	Ich.	Och.	Uch.
Ak.	Ek.	Ik.	Ok.	Uk.
Al.	El.	Il.	Ol.	Ul.
Am.	Em.	Im.	Om.	Um.
An.	En.	In.	On.	Un.
Ap.	Ep.	Ip.	Op.	Up.
Ar.	Er.	Ir.	Or.	Ur.
As.	Es.	Is.	Os.	Us.
At.	Et.	It.	Ot.	Ut.

---

*Eéngrepige Woorden , met eenen medeklin-
ker voor op , en eenen klinker achter aan.*

A.	E.	I.	O.	U.
Ba.	Be.	Bi.	Bo.	Bu.
Da.	De.	Di.	Do.	Du.
Fa.	Fe.	Fi.	Fo.	Fu.

Ga.	Ge.	Gi.	Go.	Gu.
Cha.	Che.	Chi.	Cho.	Chu.
Ha.	He.	Hi.	Ho.	Hu.
Ka.	Ke.	Ki.	Ko.	Ku.
La.	Le.	Li.	Lo.	Lu.
Ma.	Me.	Mi.	Mo.	Mu.
Na.	Ne.	Ni.	No.	Nu.
Pa.	Pe.	Pi.	Po.	Pu.
Ra.	Re.	Ri.	Ro.	Ru.
Sa.	Se.	Si.	So.	Su.
Ta.	Te.	Ti.	To.	Tu.
Va.	Ve.	Vi.	Vo.	Vu.
Wa.	We.	Wi.	Wo.	Wu.
Za.	Ze.	Zi.	Zo.	Zu.

*Eéngrapige Woorden, beginnende met de
in onze taal, zamengestelde medeklinkers.*

A.	E.	I.	O.	U.
Bla.	Ble.	Bli.	Blo.	Blu.
Bra.	Bre.	Bri.	Bro.	Bru.
Dra.	Dre.	Dri.	Dro.	Dru.
Dwa.	Dwe.	Dwi.	Dwo.	Dwu.
Fla.	Fle.	Fli.	Flo.	Flu.
Fra.	Fre.	Fri.	Fro.	Fru.

Gla.	Gle.	Gli.	Glo.	Glu.
Gra.	Gre.	Gri.	Gro.	Gru.
Kla.	Kle.	Kli.	Klo.	Klu.
Kna.	Kne.	Kni.	Kno.	Knu.
Kra.	Kre.	Kri.	Kro.	Kru.
Pla.	Ple.	Pli.	Plo.	Plu.
Pra.	pre.	Pri.	Pro.	Pru.
Scha.	Sche.	Schi.	Scho.	Scnu.
Schra.	Schre.	Schri.	Schro.	Schru.
Sla.	Sle.	Sli.	Slo.	Slu.
Sma.	Sme.	Smi.	Smo.	Snu.
Sna.	Sne.	Sni.	Sno.	Snu.
Spa.	Spe.	Spi.	Spö.	Spu.
Spla.	Sple.	Spli.	Splo.	Splu.
Spra.	Spre.	Spri.	Spro.	Spru.
Sta.	Ste.	Sti.	Sto.	Stu.
Stra.	Stre.	Stri.	Stro.	Stru.
Tra.	Tre.	Tri.	Tro.	Tru.
Twa.	Twe.	Twí.	Two.	Twu.
Vla.	Vle.	Vli.	Vlo.	Vlu.
Vra.	Vre.	Vri.	Vro.	Vru.
Wra.	Wre.	Wri.	Wro.	Wru.
Zwa.	Zwe.	Zwi.	Zwo.	Zwu.

*Twee onderscheidene Klinkers bijeen gevoegd,
maken een' tweeklank, op deze wijze.*

A met U. *au.* in Dauw, paus.

E — I. *ei* — Hei, wei, kei, pei.

E — U. *eu.* — Beuk, reuk, leuk.

I — E. *ie.* — Dier, gier, mier, lier.

O — E. *oe.* — Bloed, goed, moed.

O — U. *ou.* — Bout, goud, koud.

U — I. *ui.* — Buit, gult, kuit, luit.

Deze dubbele Klinkers worden nog wel eens verlengd, door bij voeging van eenen Klinker, van het zelfde foort, maar maken daarom geen en drieklank, daar zij slechts den tweeklank verlengen. Op deze wijze.

Aai in maai, zaai, kaai, baai.

Eeu - leeuw, geeuw, meeuw.

Ooi - kooi, mooi, dooi, fooi.

*De drieklank word gevormd door samen-
voeging van*

Ie met *u* in hieuw, nieuw.

Oe met *i* in boei, koei, foei

N I E U W
N E D E R D U I T S C H
S P E L B O E K J E.

T. A. C. P.

Vierde Druk,

(Volgens de verbeterde Spelling.)

T e U T R E C H T,
Bij J. VAN SCHOONHOVEN.
1 8 1 0.

Ik stel mijn recht tot het Drukken en Uitgeven van dit Werkje, onder de Bescherming der Wet, en zal elken Nadrukker, Verkooper of verspreider van nagedrukte Exempl. van het zelve geregteijk vervolgen.

Geene Exempl. worden voor echt erkend, dan die dus geseekend zijn.

N I E U W
N E D E R D U I T S C H
S P E L B O E K J E

Aap	Bril	Drank	Glans	Hek
Arm	Brood	Druif	Glas	Hembd
Asch	Brug	Duif	Gloed	Hiel
Baars	Bui	Duim	Gooi	Hoed
Balk	Buik	Dun	Gras.	Hoek
Band	Buurt	Ei	Groen	Hof
Bed	Cel	Eik	Grond	Hok
Been	Dag	El	Groot	Hond
Bek	Dal	Flesch	Haak	Hout
Berg	Dam	Floers	Haan	Huis
Bier	Dak	Fluic	Haar	Hulp
Bij	Dauw	Fuik	Haard	Jas
Bijl	Deur	Gaan	Hak	Inkt
Blaauw	Dijk	Gang	Hals	Juk
Blik	Dik	Garst	Ham	Jurk
Blom	Doek	Gast	Hand	Kaars
Boom	Dok	Geel	Hark	Kaart
Bord	Dorst	Geit	Heg	Kaas
Bout	Draad	Gesp	Hei	Kast

Kat

Kast	Koud	Melk	Nieuw	Pot
Kat	Kous	Mes	Nicht	Punt
Keel	Kraag	Mist	Olm	Put
Kei	Kraai	Moei	Oom	Raam
Kelk	Krans	Mof	Oor	Raap
Kin	Kreeft	Most	Os	Rasp
Kind	Kring	Mot	Oud	Reis
Kist	Kroon	Mouw	Paard	Ren
Klein	Kruik	Mug	Pad	Reuk
Klok	Kus	Muis	Pak	Riet
Klomp	Kwast	Munt	Palm	Ring
Klont	Laan	Muts	Pap	Rok
Knecht	Lak	Muur	Pen	Rond
Knie	Lam	Naad	Piek	Rood
Knip	Lap	Naald	Pit	Rook
Koe	Licht	Naam	Plaat	Room
Koets	Lint	Naauw	Plaats	Roos
Kool	Los	Nacht	Plank	Rug
Koon	Luik	Neef	Plat	Ruit
Koord	Man	Nek	Pomp	Ruk
Kort	Mand	Nest	Pont	Ruw
Kost	Mat	Net	Pop	Rijp

Rijst

Rijst	Smid	Tol	Vloer	Ys
Sap	Sneeuw	Ton	Vlug	Zaag
Saus	Spel	Touw	Vonk	Zak
Schaal	Speld	Trap	Vork	Zalm
Schaap	Stal	Trom	Vuist	Zand
Schaats	Stam	Tros	Vuur	Zee
Scherf	Stem	Tuin	Wal	Zeep
Schip	Stoel	Turf	Wand	Zeil
Schoen	Stok	Tijm	Was	Zoet
Schors	Stoof	Uur	Weg	Zon
Schuit	Stroop	Val	Wei	Zool
Schulp	Taart	Vel	Wel	Zoom
Schup	Tak	Vest	Wieg	Zout
Schut	Tand	Vet	Wind	Zwaan
Schuw	Tang	Visch	Winst	Zwaard
Slaap	Tas	Vlam	Wit	Zwart
Slag	Tee	Vleesch	Wol	Zweep
Slang	Test	Vlieg	Wolk	Zwijn
Slot	Tik			

Woorden van twee lettergrepen.

Aar de	Arm stoel	A zijn
Ap pel	A vond	Ba den
		Ba ker

Ba ker	Dan sen	Fak kel
Ban ket	De gen	Flui ten
Be ker	De ken	Flu. weel
Bek ken	Dee len	Fon tein
Be zem	Dek ken	Ga ren
Bie zen	Die naar	Ga pen
Blaas balk	Dis tel	Ge vel
Bla ker	Don ker	Gie ter
Blin den	Dra gen	Glim pig
Bloem kool	Dra ven	Gooi jen
Boe nen	Draai jen	Gor del
Boe nen	Drem pel	Gren del
Bo ter	Drin ken	Grij pen
Bra den	Droog te	Grut ten
Bran den	Duis ter	Gul den
Brœ der	Dwa len	Ha gel
Ca chet	E ten	Haar vlecht
Ce der	Eet zaal	Ha ken
Cir kel	E gel	Hak ken
Ci ter	Eg ge	Ha len
Ci troen	El len	Hand schoen
Da len	Em mer	Hap pen

Ha

Ha ring	Ka toen	La ken
Ha ver	Kel der	La den
Hel der	Ker sen	Lad der
Hel pen	Ke tel	Lag chen
Her der	Ket ting	Lan taarn
Heu vel	Keu ken	Lau rier
Hin ken	Keurs lijf	Le pel
Hit te	Klim mer	Lees baar
Hoe den	Klin ken	Leg gen
Hon ger	Klop pen	Le lie
Ho nig	Klu wen	Let ter
Hoo ren	Knoo pen	Lich ten
Ho ver	Koet zier	Lief de
Hou den	Kof fij	Lig ten
Hou wen	Ko gel	Lin de
Huis raad	Ko nijn	Lin nen
Ja gen	Ko ker	Lom mer
Jeu ken	Koop man	Maal tijd
Jeuk te	Kou de	Ma ger
In gang	Krui ken	Ma ma
Ka mer	Kug chen	Man tel
Kam men	Kus sen	Men fchen

Mid

Mid dag	Pen ning	Scha duw
Min ne	Per zik	Schof fel
Moe der	Pie laar	Schoorsteen
Mor gen	Pla gen	Scho tel
Naai jen	Ploe gen	Schou der
Na gel	Pluk ken	Schrij ven
Neus doek	Pod ding	Schrob ben
Ne vel	Pot. lood	Schu ren
Noe men	Prij zen	Schui men
Oe ver	Pruï men	Ser vet
O lie	Ra ken	Sla pen
O lijf	Ra pen	Sle pen
Ont bijt	Ra zen	Slui ten
Op schrift	Re gen	Smel ten
Op staan	Rei ger	Smij ten
Ou wel.	Rij den	Snap haan
O ven	Roe pen	Snui ter
Pa rel	Rol len	Spe len
Pa leis	Roo ken	Spie gel
Pa pa	Roos ter	Spoel kom
Pa pier	Rui ter	Sprin gen
Pe ren	Sa bel	Spij ker

Spij

Spij zen	Vin ger	Wei de
Stui ver	Vin ken	Wer ken
Sui ker	Vis schen	Win kel
Ta fel	Vlie ger	Wor tel
Tan te	Voe der	Wijn gaard
Ta pijn	Vo gel	Wijn rank
Tee pot	Von del	Y pe
Tik ken	Von ken	Y zer
Timp jes	Voor huis	Za del
To ren	Vou wen	Za gen
Tra lie	Vuur mand	Zet ten
Trap pen	Waai jer	Zij de
From mel	Wa pen	Zit ten
Trom pet	Wa fel	Zoe ken
Tui nen	Wa gen	Zoe nen
Uit gaan	Wak ker	Zol der
Uur werk	War men	Zout zak
Val len	Was schen	Zui gen
Van gen	Wasch kaars	Zus ter
Ven ster	Wasch kom	Zwa luw
Vin den	Wa ter	Zwij gen
Vier kant	We gen	

Woor-

Woorden van drie lettergrepen.

Aard ap pel	Ei ke boom
Af rij den	Fak kel licht
A man del	Fram bo zen
Bed de goed	Fluit spe ler
Be gin nen	Gar na len
Be hang fel	Ge bou wen
Be min nen	Ge bra den
Be plan ten	Ge dron ken
Be sproei jen	Ge ge ven
Be wa ren	Ge hoor zaam
Boe ren kool	Ge ne zen
Bo ter ham	Ge ram meid
Bo ter yat	Ge sple ten
Co lom bijn	Ge , won , nen
Da ge raad	Ge zel schap
Den ne boom	Gis , te , ren
Di a mant	Gloei jen de
Druiv e tros	Gre na dier
Duis ter nis	Groe te nis
Eend vo gel	Groot va der

Groot

Groot mœe der	Kei stee nen
Ha gel bui	Keu ke meid
Ha ge len	Kin der goed
Hand schoe nen	Kin der meid
Hen ge len	Kin der spel
Her ber gen	Kip pen hok
Heu ve len	Kla ver blad
Hob bel paard	Kou se band
Hoen de ren	Krab be len
Hor lo gie	Kra ke ling
Hup pe len	Lam me ren
In gooi jen	Lan ta ren
In rij den	Lau wer blad
In snij den	Le de kant
Inkt ko ker	Lek ker nij
Ju we lier	Le lie ën
Kab bel jaauw	Les se naar
Ka me nier	Let ter greep
Kan de laar	Lin de boom
Ka pel len	Loop wa gen
Kar ne melk	Lust ho ven
Kas tan je	Mar mer steen

Me

Me loe hen	Oog ap pol
Mid dag maad	Oog le den
Mor gen dauw	Our kus sen
Mos fe ken	Oor rin gen
Mos tere pot	O pe ning
Mui ze val	Op per kleed
Nach te gaal	Op vlie gen
Na loo pen	Op zoe ken
Na mid dag	Os fe markt
Nes te ken	Os fe tong
Ne ve ken	Ou de ren
Noo di ging	Paar de markt
Ooi je vaar	Paar de tuig
Ok ker noot	Palm boo men
O lie flesch	Pan ne koek
O lijf krans	Pa pe gaai
Om hel zing	Pen ne mes
On ge kleed	De per koek
Ont bij ten	De per noot
Ont dek ken	De re boom
Ont klee den	Per ka ment
Ont knoe pen	Eie la ren

Plan

Plan taad je
 Pop pe kraam
 Por fe loin
 Pren te boek
 Pren te kust
 Ra de ren
 Ram me len
 Re gen boog
 Reis ge noot
 Rei fi ger
 Ro bijn steen
 Ro ze kleur
 Rots stee nen
 Rui te rij
 Rust plaat sen
 Rijg ve ter
 Schaap her der
 Scha du wen
 Sche me ring
 Schenk te fel
 Schil der kunst
 Schoen ma ker

Schoor stee nen
 Scho tel tje
 Ser vet ten
 Slob be ren
 Snij boe nen
 Spar te len
 Speel tui gen
 Spin ne kop
 Strui ke len
 Sui ker pot
 Sui ker tang
 Ta fel kleed
 Tak ke bos
 Tee ke nen
 Tee ke tel
 Tee kist je
 Tim mer maa
 Toe slui ten
 Tra lie en
 Trom me len
 Trom pet ter
 Tui me len

Uit

Uit bot ten	Wa, ter put
Uit ja gen	Wen tel trap
Uit kie zen	Wei ge ren
Uit roe pen	Wei ni gen
Uur wij zer	Wel da den
Val brug gen	Wel le ven
Ven ster bank	Wil ge boom
Ver bran den	Wind bui jen
Ver klee den	Wor te len
Ver men gen	Wijn gaar den
Vin ge ren	Y pe boom
Vleu ge len	Y ze len
Voor ka mer	Y zer werk
Voor mid dag	Za de len
Voor spre ken	Zand ko ker
Waar schu wen	Zand loo per
Wa ge nen	Ze me len
Wa gen tje	Zil ver smid
Wag ge len	Zil ver werk
Wan de laar	Zon ne schijn
Wan de len	Zwa vel stok
Wasch kaar sen	

Weer-

Woorden van vier lettergreepen.

Aard be zie plant	Brou wers ke tel
A bri ko zen	Cho co la de
Aan ge zig ten	Ci ter dra den
Ak ker vruch ten	Da mast bloe men
A man del boom	De gen ge vest
A man de len	Di a man ten
An je lie ren	Dis tel bla den
A vond e ten	Diuk let te ren
A zijn brou wer	Ei ke boo men
Bed de ma ker	El le bo gen
Bees te koo per	Es sche boo men
Be gun sti gen	E zel drij ver
Be ta lin gen	Fak kel dra ger
Beu ze lin gen	Fak kel ma ker
Be we gin gen	Feest ge noo ten
Be zem ma ker	Feest sie raad je
Bin ne ka mers	Fes tijt za len
Blij moe dig heid	Fi ool sna ren
Boe ke ka mer	Flam bonw dra gers
Bo ter ton nen	Fles sche bla zer

Flui

Flui te ma ker	Hew vel top pen
Fon tij n wa ter	Hoe de ma ker
Gar naal vis scher	Ho nig bij en
Ge he mel te	Ho nig ra ten
Gei te bok ken	Ho ren bla zer
Ge ne gen heid	Inkt ke ker tje
Ge zel schap pen	Jon ge lin gen
Glas ven ste ren	Ju we lie ren
Gla ze win kel	Ju weel zot ter
Glib be rig heid	Kaar te ma ker
Goed da dig heid	Kab bel jaau wen
Haag ei ke bosch	Kal ver mark ten
Ha ge do ren	Kal ver kop pen
Ha gel bui jen	Kam me ma ker
Ha gel stee nen	Ka me nie ren
Hals ste ra den	Ka ros hou der
Hand schoen ver wer	Kas tan je boom
Ha ne kan men	Kei zel stee nen
Hei be wo ners	Ke tel trom men
Her ders hut ten	Keu ke thei den
Her ders kna pen	Kin der ach tig
Her der tas sen	Kin der ka mer

Kin

Kin der spe len	Mes se ma ker
Kla ver bla den	Mie re nes ten
Kou se ban den	Mis pel boo men
Kou se win kel	Mo len stee nen
Kren te koek jes	Mos sel schel pen
Laar ze ma ker	Mui ze val len
Lad der spor ten	Mut se maak ster
Lan de rij en	Mijr te boo men
Land bou we ri	Naal de ko ker
Lan ta ren paal	Nach te ga len
Lau wer rak ken	Ne tel doe ken
La ven des bloem	Ne vel ach tig.
Le de kan ten	Ne vel dam pen
Leeu wen hok ken	Noo di gin gen
Lek ker rij en	No te dop pen
Le lie bla den	Ok ker noo ten
Len te bloe men	O lijf boo men
Len te roos jes	On der wij zen
Lin de bloe sem	On ge noo digd
Lin ne we ver	Ont klee din gen
Man de ma ker	Oor sier se len
Mat te ma ker	Or gel pij pen

O ver dek ken	Schenk ta fel tje
Paar de stal len	Schil de rij en
Paau we staar ten	Schui te voe ret
Pan ne koe ken	Sna ren spe ler
Pa rel snoe ren	Speel pop pe tjes
Par ke men ten	Spel de ma ker
Pas tei bak ker	Spie gel gla zen
Pe per koe ken	Spin ne wiel tje
Per zik boo men	Stoe le draai jer
Pom pe ma ker	Stoe le mat ter
Pop pe kra mer	Stra te ma ker
Re gen bak ken	Sui ker doos je
Re:gen bo gen	Sui ker koek je
Reis ge noo ten	Sui ker mui zen
Rid der spo ren	Taar te bak ker
Ri vier vis schen	Ta fel bor den
Ro bijn stee nen	Ta fel klee den
Rog ge bro den	Tak ke bos sen
Rijs ten brij pap	Tim me raad je
Schaap hoe de rij	Tim mer lie den
Scha duw ach tig	Trom mel sla ger
Sche mer a voud	Trom mel stok ken

Uit

Uit leg gin gen.	Wil der nis fen.
Uit waas fe men.	Wil ge tak ken.
Uur werk ma ker.	Win t r da gen.
Ve der bos fen.	Wijn gaar de nier
Ven fter gla zen.	Wijn gaard ran ken
Ver gif fe nis.	Ys ke ge len
Ver ma nin gen.	Y voor wer ker
Ver we rij en.	Y zer sme den
Ver za di ging.	Zacht zin nig heid
Vin ke net ten.	Zand ko ker tje
Visch ver koo per.	Zan ge res fen
Vo gel van ger.	Zij de we ver.
Vrij moe dig heid.	Zil ver sme den
Vij ge bla den.	Zol der ven fter
Wa ge ma ker.	Zo mer droog te
Wan de lin gen.	Zo mer hui zen
Wan del we gen.	Zo mer vruch ten
Wa ter bel len.	Zon ne ftra len
Wa ter bron nen.	Zwa luw nes ten
Wa ter mo len.	Zwa vel ftok ken.
Wen tel teef jes.	Zwij ne hoe der.
Wen tel trappen.	

Woor.

Woorden van vijf en meer lettergrepen.

Aal be zie boo men	Fak kel dra ge ren
Aard be zie plan ten	Fi guur tee ke naars
Al ma nak druk ker	Flesch bla ze rij en.
A man del boo men	Flik flooi je rij en
A man del knoppen	Fon tein wa te ren
Appel boo men hout	Gla ze ma ke rij en
Be vre di gin gen	Goe der tie ren heid
Bin ne ka me ren	Ha ge doorn boo men
Boek ver koo pe ren	Ha nen ge vech ten
Boe ke ka me ren	Ha ze wind hon den
Brood bak ke rij en	Hel le baar die ren.
Dank be tui gin gen	Hoe de ma ke rij
Di a mant sly pe rij	Juf fer sie ra den
Di a mant stee nen.	Kaar te ma ke rij en
Dienstaan bie dingen	Kas tan je boo men
Die re wa ran de	Ka toen druk ke rij
Dui ven ei e ren	Kel der ge reed schap
Ei ke bla de ren.	Kin der ach tig heid
Ei ke boo men hout	Kin der pop pe goed
El ze boo men hout	Koord de dan se res

Kou

Kou se we ve rij	Reis ge zel schap pen
Kwe pe re boo men	Spel de ma ke rij
La ke ver ve rij en	Ta ma rin de boom
Lan ta ren ont ste ker	Te gel bak ke rij
Lau rier bla de ren.	Tin ne gie te rij
Le ver beu lin gen.	To ren wach te ren
Lin de boo men hout	Tij tel bla de ren.
Lin ne we ve rij en	Ver be te rin gen
Me di cijn mee ster.	Ver ga de rin gen
Mus ka del drui ven	Ver gif fe nis sen
Naal de ma ke rij en	Vloer ta pijn ma kers
Ne vel ach tig heid:	Vo ge laar strik ken
No ten boo men hout	Vo gel van ge rij
Ooi je vaars nes ten	Wa ter fon tei nen
Ok ker noot boo men	Wa ter mo le naars
On effen he den	Wil ge boo men hout
On der wij zin gen	Wijn gaar de nie ren
Pas tei bak ke rij	Y zer mijn wer kers
Pe kel ha rin gen.	Y zer sme de rij
Pen ne ko kert tje	Zand loo per gla zen
Pe per bol le tjes	Zil ver sme de rij
Pop pe kra me rij	Zol der ven ste ren
Pot te bak ke rij en	

CYF.

CYFER-GETALLEN.

I	1	Eén
II	2	Twée
III	3	Drie
IV	4	Vier
V	5	Vijf
VI	6	Zes
VII	7	Zeven
VIII	8	Acht
IX	9	Negen
X	10	Tien
XI	11	Elf
XII	12	Twaalf
XIII	13	Dertien
XIV	14	Veertien
XV	15	Vijftien
XVI	16	Zestien
XVII	17	Zeventien
XVIII	18	Achtien
XIX	19	Negentien
XX	20	Twintig
XXV	25	Vijf en twintig
XXX	30	Dertig

XL of XXXX	40	Veertig
L	50	Vijftig
LX	60	Zestig
LXX	70	Zeventig
LXXX	80	Tachtig
LXXXX of XC	90	Negentig
C	100	Honderd
CC	200	Twee honderd
CCC	300	Drie-honderd
CCCC	400	Vier-honderd
D	500	Vijf-honderd
M	1000	Duizend
CX	110	Honderd en tien
CL	150	Honderd en Vijftig
CXC	190	Honderd en Negentig
LC	600	Zeshonderd
MD	1500	Vijftien-honderd
MDC	1600	Zestien-honderd
MCM	1900	Negentien-honderd.

Moeder. Wanneer men verscheiden cijfer letters naastelkander zet, zonder ze, door eenig lees teeken, van elkander te scheiden, dan maken zij allen te zamen maar één getal uit

Om

Om nu te weten, wat dat getal is, en hoe 't moet uitgesproken worden, moet Karelkje opletten, dat de cijfer letters van beteekenis veranderen, naar mate zij van plaats veranderen. Een 1. die alleen staat, beteekent maar *één*; maar als ik'er nog een 1. achter zet dus 11, dan beteekent die voorste 1 *tienmaal* zo veel, danvoor dat die tweede 1' er achter stond, dat is *tien*. Maar de achterste 1 blijft altijd *één* beteekenen. En als ik die bij de *tien* voeg, die de voorste 1 beteekent, hoe veel is dat dan samen?

K. Tien en een, is elf.

M. Zeer wel: dat geheel getal 11, is dan *elf*. Als ik nu achter die 11 nog een 1. schrijf, dus 111. dan beteekent de voorste 1 wêér *tienmaal* zo veel, dan toen'er maar eene 1 achter stond: toen beteekende hij tien; tien maal tien nu is *honderd*: de voorste 1 beteekent dus nu *honderd*, de middelste, die'er, nog een achter zich heeft, *tien*, de achterste 1. dat is samen *Honderd en elf*.

Met 2 kan ik het zelfde doen- 2 alleen is twee

22. is *twintig en twee*, of *twee en twintig*
 222. is *tweehonderd, en twintig, en twee*,
 of *tweehonderd twee en twintig*. En even
 zoo met alle de andere getallen.

Indien ik achter de eerste *één* nog een derde 1
 zet, dus 1111, dan is die voorste 1, weér *tien-*
maal zo veel, dan toen'er maar twee achter ston-
 den, dat is *tien maal honderd, of duizend*; en 't
 geheele getal is *een duizend, een honderd, tien*
en een, of *elf honderd en elf*. En zoo kan
 ik voort gaan, zoo lang ik wil. Als ik nu geen
elf wil schrijven, maar *tien*, dan moet ik de
 1 zetten, op de tweede plaats, van achteren op-
 geteld, maar, om dat ik dan niet meer dan tien
 wil schrijven, moet ik'er geen 1 achter zetten,
 om dat dat *elf* zijn zoude: maar dan zet men'er
 een nul, of 0 bij, die op zich zelve niets be-
 teekent, en maar alleen de plaats van de 1
 aanwijst en bepaalt; aldus, 10. En zoo kan ik
 ook met *honderd* doen, want 1 op de *derde*
 plaats, van achteren op, staande, beteekent *hon-*
derd; dus moet ik'er niets anders achter schrij-
 ven,

ven, dan *twee nullen*, die toonen, dat de 1 op de derde plaats staat, aldus: 100.

Het zelfde kan ik met nog meer nullen doen, endan telkens de *een*, *tienmaal* meer doen beteekenen; gelijk Karelkje bij de volgende cijfer g tallen zien kan; bij dewelken, beneden onder iedere rij cijfers, geschreven staat, hoe veel de 1 op die rij staande beteekent, aldus:

					1
				1	0
			1	0	0
		1	0	0	0
	1	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1
1	Tien	Duizend.	Honderd.	Tien.	Een.
Honderd	Tien	Duizend.	Honderd.	Tien.	Een.
duizend.	duizend.	duizend.	duizend.	duizend.	duizend.

Het geheel getal is
Een honderd, elf duizend, een honderd, en elf.

Dus ziet Karelkje, dat 1., op de eerste plaats, van achteren op geteld, beteekent *één*, op de tweede plaats, *tien*, op de derde, *honderd*, op de Vier-

vierde, *duizend* op de vijfde, *tien duizend* en op de zesde, *honderd duizend*. Indien 'er één op de zevende, stond, zou 't zijn: *tienmaal honderd duizend*, en dat hiet men een *milloen*, op de achtste, *tien millioenen*, en zoo vervolgens.

Met de *twee*, en met alle de andere getallen, is 't even eens, gelijk Karel, in 't volgende voorbeeld, zien kan.

							2
						2	0
					2	0	0
				2	0	0	0
		2	0	0	0	0	0
	2	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0

2	2	2	2	2	2	2	2
duizend of tweemil-	Tweemaal tien honderd-	Tweemaal honderd duizend-	Tweemaal tien duizend.	Tweemaal honderd.	Tweemaal tien.	Tweemaal een.	

Het geheel getal is *Twee millioen, twee maal honderd, twee en twintig duizend, twee honderd, twee en twintig.*

Hier

Hier bij zal ik nu nog eenige andere voorbeelden voegen, daar Karelkje zich zelf op oefenen kan.

$$\begin{array}{r} 3 \\ 20 \\ 400 \\ \hline \end{array}$$

4 2 3
 Vier maal honderd of vier honderd
 Twee maal tien of twintig.
 Drie maal een of drie.

Het geheel getal is: *vier honderd drie en twintig.*

2684. Twee duizend zes honderd vier en tachtig.

24579. Vier en twintig duizend vijf honderd negen en zeventig.

139. 4654. 56788.

196735. 2665324.

E I N D E

N I E U W
N E D E R D U I T S C H
L E E S - B O E K J E .

T. A. C. P.

Naar de Nieuwe Spelling, ten dienste
der Scholen.

V I E R D E D R U K .

T E U T R E C H T , B I J
J O A N N E S V A N S C H O O N H O V E N ,
1 8 1 0 .

Ik stel mijn recht tot het Drukken en Uitgeven van dit Werkje, onder de Bescherming der Wet, en zal elken Nadrukker, Verkooper of verspreider van nagedrukte Exempl. van het zelve geregteijk vervolgen.

Geene Exempl. worden voor echt erkend, dan die dus geteekend zijn.

L E E S B O E K J E.

, ; : . ? !

Karel. Wat zijn dat voor streepjes Mama!

Mama. Dat zijn streepjes, die men tusfchen de woorden inzet, en daar Kareltje wel op letten moet, als hij leest.

Het eerste (,) hiet een komma, of een enkel leesteeken, en, als Karel dat achter een woord vindt, dan moet hij, bij dat woord, een weinigje ophouden, eer hij 't volgende uitspreekt.

Het tweede (;) hiet een komma punt; en het derde (:) een dubbel punt: als deze, een van beiden, achter een woord staan, dan moet gij 'er nog een weinigje langer bij ophouden, dan of 'er een komma alleen stond.

Het vierde (.) hiet een punt; en, als dat achter een woord staat, dan kunt gij geheel ophouden, om dat de zin uit is.

Zal Kareltje daar nu wel op letten?

K. Ja Mama. Maar wat willen die andere streepjes zeggen?

M Het vijfde (?) wil zeggen, dat door de woorden, daar 't achter staat, iets gevraagd wordt, bij voorbeeld: *heeft Karel welgeslapen?*

Het zesde (!) zet men achter iets, dat men

A

met

met verwondering zegt, bij voorbeeld, *dat was een sprong, dien Karel daar deed!* of, als men iemand roept, als: *Karel! Karel!*

M. Kom hier, Karel! Kom bij Mama!

Haast u wat.

Kom op Mama's Schoot zitten.

Lees nu in uw boek.

Waar is de pen, om mede te wijzen?

K. Hier is 'er een.

M. Scheur uw boek niet.

Het zijn stoute kinders, die de boeken scheuren.

Spel deze regels, mijn lieve kind!

Zeer goed. Ga nu spelen.

K. Waar is de poes?

M. De poes is onder de tafel gekropen.

Gij kunt de poes niet krijgen.

Trek haar niet bij den staart; gij zoudt haar zeer doen.

Streel de poes. Gij streekt ze verkeerd,
te-

regen 't haar op. Zie, zo moet gij ze stree-
len, met het haar mede.

K. Maar poes! Waarom hebt gij 't kleine kui-
kentje opgegeten?

M. Gij moet muizen vangen, poes! Gij moet
geen Kuikentjes op eten.

K. Wel poes, wat zegt gij? waarom hebt Gij 't
kuikentje opgegeten?

Waarom spreekt gij niet poes?

M. Poes kan niet spreken.

Wil Karel de kleine Kippetjes gaan voeren?

Daar hebt gij ook wat boontjes voor de
duiven. Zie! dat zijn lieve mooie duifjes!

Geef ook een stukje brood aan dat kipje.

Zie! Het komt eten, uit Karelts hand.

Kom, geef dat kipje wat uit de hand. 'T
is zoo mak.

M. De Zon schijnt reeds. Doe uwe oogjes
open, mijn lieve Karel! Sta op.

Hanna! Kom Kareltsje aankleeden. — Zoo!

Ga nu naar beneden, en haal uw ontbijt.

Hanna! Schenk een kopje, water en melk,

A 2

voor

voor een' kleinen armen jongen, die zulk een' dorst heeft!

Pas op, stort niet.

Zet het schoteltje voor u neder.

Laat uw brood niet op den grond vallen.

Het brood is om te eten, gij moet het niet weg smijten.

Het brood wordt van kleine korreljes gemaakt, die men koren noemt.

Het koren groeit op 't veld.

Het gras groeit op 't veld.

De Koeijen eten gras, de schapen eten Gras, de paarden eten gras.

Kleine jongens eten geen gras, zij eten brood, en drinken water en melk.

M. Papa! Waar is Karel'tje?

Papa. Waar die kleine jongen zijn mag?

M. Papa kan hem niet vinden. — St! wees stil, verroer u niet.

P. Ha! daar is hij, onder Mama's voorschoot.

M. Ga op Papa's rotting te paard rijden.

Daar is een zweep. Rijd nu weg.

Voor

Voort paard!

Kom, geef Mama drie-zoenen.

Een, twee, drie.

Kinderen moeten altijd aanstonds komen, als
Mama ze roept.

Snuit uwen neus.

Daar is een neusdoek.

Kom hier, Mama zal uw haar kammen.

Sta stil.

Daar, houd gij 't kammendoosje vast.

Uw kamizool is los geknoopt.

K. Als 't u belieft, Mama! maak mijn' schoen
vast.

M. Daar klopt iemand aan de deur.

Maak de deur open.

Kom binnen.

Geef een stoel aan uw nichtje.

Gaa zitten.

Kom bij 't vuur.

Hoe vaart gij?

's Nichtje. Zeer wel.

Geef wat hout en turf, en leg wat vuur aan.

Veeg den haard wat aan.

Waar is de bezem?

Ga niet op den haard staan.

Blijf van den Inkt-koker af.

Zie! Gij hebt uw rok reeds met Inkt bevleekt!

Dat staat lelijk!

Daar hebt gij een blad papier en een potlood.

Ga nu zitten op de mat, en schrijf.

K. Mama! wat is dat glad rood stukje?

M. Dat is lak.

K. Wat doet men daar mede?

M. Men maakt er brieven mede toe.

K. Mag ik Papa's horlogie hebben?

M. Neen, gij zoudt het glas breken.

Gij hebt het reeds eens gebroken.

Maar gij moogt 'er wel op zien.

Houd het tegen uw oor.

Hoe doet het?

K. Tik, Tik, Tik,

M. Zie, welk een mooi Kapelletje!

Kom, willen wij het vangen?

K. Ô Mooi Kapelletje, waar gaat gij heen?

M. Het is over de heg gevlogen; het wil zich,
door ons, niet laten vangen.

Daar is een bij, die op de bloemen zit te zuigen.

K. Zal de bij Karelkje steken?

M. Neen! zij zal u niet steken, laat gij ze
met rust laat.

De

De Bijen maken was en Honig.

Honig is zoet.

Kareltje zal wat honig, met een stuk brood,
voor zijn ontbijt hebben.

Daar is een klein slakje, dat, tegen den muur,
opkruipt.

Raak het eens aan, met uw vingertje, maar
heel zachjes.

K. Ei zie! 't slakje is in zijn schulpje gekropen.

M. Zijn schulpje is zijn huis. Goeden nacht!
slakje!

Laat het wat met rust, en gij zult het 'er wel
haast weder uit zien komen

K. Ik wilde wel eten, ik wilde gaarne grutten
hebben.

M. Zij zijn nog niet klaar.

Zij zullen zoo klaar zijn; en dan zal Karel-
tje eten krijgen.

Dek de tafel ondertusfchen,

Waarzijn de borden, de vorken, en de mesfen.

Kareltje moet geen mes aanraken; Kareltje
zoude zich snijden. Daar is een lepel.

Wil Kareltje wat grutten hebben, of wat
appeltjes.

Daar zijn aardappelen, en wortelen, en knollen, en rijst met appelen, en brood.

Daar hebt gij kerfen.

Slik de steenen niet door.

K. Mag ik wat wijn hebben?

M. Wijn! wel neen! dat is geen drank voor kleine kinderen.

Daar is een glas water. Of wilt gij liever een glas bier?

Ga zo dicht niet bij 't vuur staan.

Kom aan dezen kant.

Trap niet op Mama's voorschoot.

Ga nu weg, ik heb, wat te doen.

M. Karel, waar toe hebt gij oogen?

K. Om mede te zien.

M. En waar toe hebt gij ooren?

K. Om mede te hooren.

M. En waar toe hebt gij eene tong?

K. Om mede te spreken.

M. En waar toe hebt gij tanden?

K. Om mede te eten.

M. En waar toe hebt gij een' neus?

K. Om mede te ruiken.

M.

M. En waar toe hebt gij beenen?

K. Om mede te gaan.

M. Ga dan alleen, en laat Mama U niet dragen.
Dat zijn immers twee goede beenen, die gij daar hebt!

Wilt gij mede gaan wandelen?

Ga uw hoed halen.

Kom, laat ons in 't veld gaan; daar zullen wij schapen zien, en lammeren, en koeijen, en boomen, en vogels, en water, en bloempjes, aan de kanten van 't water!

Zie! daar staat een hond. Hoor! hij begint te blaffen.

Nu! Nu! wees niet ongerust, hij zal u geen kwaad doen.

Té Té hondje! Kom hier!

Laat hem uwe hand likken.

Zie, 't is een vriendelijk beestje. Hij is blij, dat gij hem streelt.

Karel begint moe te worden, kom, laat ons naar huis gaan.

K. Mama, ik hoor een rijtuig achter ons!

M. Wel, kijk dan eens om, of 't reeds dicht bij is, en in welk spoor het rijdt! en ga dan bij

tijds uit den weg, dat gij geen trap van een paard krijgt, want dat zoude braaf zeer doen.

M. Inkt is zwart, en Papa's schoenen zijn zwart.

Papier is wit, Karel'tjes hembd is wit.

Gras is groen.

De Hemel is blaauw.

Karel'tje's rok is rood.

Boterbloempjes zijn geel.

De tafel is bruin.

Zwart, wit, groen, blaauw, rood, geel, bruin.

K. Mag Karél een druifje hebben?

M. Daar is 'er een.

K. Mag ik 'er nog een?

M. Daar is 'er nog een. Een, twee.

K. Mag ik 'er nog meer hebben, mag ik 'er tien hebben?

M. Daar zijn 'er tien; tel eens.

K. Een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien.

M. Wat zult gij nu met alle die druiven doen?

— Geef

— Geef 'er eenigen van aan uw zusje Henriette.

Zo, goed! dat is een lieve jongen!

K. Mama, daar ligt een speld op den grond.

Raap ze op, en geef ze aan Mama.

Maar steek die niet in uwen mond, zij zoude u kunnen prikken, dat 'er 't bloed uit kwam.

En als gij haar bij ongeluk insliktet, dan zoude 't u nog veel meer pijn doen.

Daar zoude Kareltsje een groot ongemak van kunnen krijgen.

Steek ze op 't speldekussen.

Haal uw mandje met speelgoed.

Ga 'er niet op zitten, gij zoudt het breken.

Ge op uw klein stoeltje zitten.

K. Wat doet Mama?

M. Mama maakt een jurk voor Henriette.

K. Als 't u belieft Mama, leg uw werk neer, en speel wat met Kareltsje.

M. Neen Kareltsje! Mama moet nu aan 't werk blijven, anders zoude de arme Henriette morgen zonder jurk moeten! loopen, Kareltsje moet leeren alleen spelen.

M. Het is winter, 't is koud.

Zie

Zie, daar is ijs in 't water.

Het hagelt.

Het sneeuwt.

De lucht heldert al weer op.

Wilt gij buiten in de sneeuw gaan loopen?

Ga dan, doe eerst uw klompjes aan.

Kom, willen wij nu sneeuw-ballen maken?

Zie! die mooie sneeuw, hoe wit ze is, en hoe zacht: voel eens.

Willen wij dien sneeuw-bal nu eens bij 't vuur brengen?

Zie! Zie! hoe die smelt! weg is hij reeds, daar is niets meer, dan wat water over.

Sneeuw is water. dat bevroren is. Hagel is ook water, dat bevroren is, en ijs is ook water, dat bevroren is.

Loop nu wat door de kamer.

Zo digt niet bij den haard.

Als Karelte struikelde en op den haard viel, dan zoude Karelte zich bedroefd branden, en dat doet zoo zeer!

M. Als 't weer lente is, dan zullen 'er weer blaadjes aan de boomen zijn, en boterbloempjes in de wei,

wei, en, in den tuin, krokusjes en hiacinten en tros-narcisfen en aurikula's. Dan zullen 'er ook jonge lammetjes zijn; en 't zal mooi weder zijn.

O lieve lente, kom tog haast weer!

Het regent sterk.

Zie, hoe 't regent! Hoe de druppels in den vijver vallen, en belletjes maken!

De Eendvogels houden veel van den regen.

De Eendvogels zwemmen, de ganzen zwemmen ook.

Hoenderen kunnen niet zwemmen

Kan Karelkje zwemmen?

K Neen.

M. Ga dan niet dicht bij 't water, want, als Karelkje 'er in viel, zoude hij in 't water zinken, en weg zijn, en dan zoude Mama zoo bedroefd wezen.

Maar, als Karel groot is, dan zal hij leeren zwemmen.

M. Breng het Tee-goed.

Geef wat water en melk aan Karel.

Waar is het brood en de boter?

Daar is een boterham voor u.

Het

Het water en melk is nog te warm; gij moet 'er nóg niet van drinken.

Giet 'er wat van over in 't schotelje, en blaas 'er op.

Laat de suiker smelten.

Wie is die Juffrouw?

Kent gij ze niet meer?

Ga, en geef haar een zoen.

Neem uwen hoed af.

In huis houdt men nooit den hoed op 't Hoofd.

Hoeden zijn gemaakt, om ze, in de open lucht,

op te zetten

K. Mag ik op uw' schoot zitten?

M. Kom hier dan.

Houdt gij veel van Mama?

K. Lieve Mama!

M. Wat schort 'er aan uwe hand?

K. Poes heeft mij gekrabbeld.

M. Laat mij zien, — O! 't is niets!

Poes deed het niet, om kwaad te doen, zij wilde maar spelen.

Gij moet wat op haar klaauwtjes letten, en voorzigtig wezen, als gij met haar speelt.

— Maar 't is nog beter, dat gij ze met rust laat.

M.

M. Wat is 'er al weer te doen?

K. Ik heb mijn hoofd tegen de tafel gestooten,
stoute tafel,

M. Neen, niet stoute tafel, maar onvoorzigtige
jongen!

De tafel liep niet tegen Karel aan, maar Ka-
rel liep tegen de tafel.

De tafel bleef stil op hare plaats; maar Karel
liep, zonder te zien, waar heen; en daarom
stiet hij zich.

Als Karelkje loopt, moet Karelkje voor zich
heen kijken, dan zal hij zich niet meer stooten.

M. Wie hoor ik daar zoo schreijen?

Zeker den eenen of anderen stouten jongen,
want zoete jongens schreijen niet.

Kleine kinderen schreijen.

Kleine kinderen kunnen niet spreken, noch er-
gens naar toe gaan; zij kunnen niet, dan
schreijen.

Karelkje is ook zoo een klein kind geweest, en
lag toen in een wieg.

K. Toen schreide Karelkje ook?

M. Ja, maar nu moet gij niet meer schreijen;
want nu zijt gij een grooten jongen, nu kunt
ge

ge spreken en loopen, en, op een stok, te paard rijden.

Als gij nu schreit, zonder pijn te bebben, dan is 't vergeeffsche moeite; want men let 'er niet op, en gaat zijn gang, net of gij stil zweegt.

K. Ai! Ai! Karelkje is gevallen!

M. Wel nu, dan moet Karelkje weer opstaan.

Hebt gij u zeer gedaan?

K. O ja! mijn neus!

M. Ja de neus bloedt wat, maar dat is niets; wij zullen het afwasfchen, en dan zal 't wel ras ophouden, als Karelkje zich maar wat stil houdt. Als Karel weer valt, dan moet hij de handen voor uit steken, om niet weer op den neus, maar liever op de handen te vallen, dat doet minder zeer. Zie, daar komt Hanna, van de kermis.

Wat heeft ze meêgebracht.

Hanna. Zij heeft Karelkje een snaphaan meêgebracht, en een trommel, en een herk, en een koek.

M. Dat is lief van haar!

K.

K Ik bedank u, Hanna

M. Dat is een schoone herk! Nu kunt gij den tuin helpen schoon houden

Span uwen snaphaan eens.

Zoo! schiet nu af. Paf!

K. Dat is een slag!

M. Eet uw koek nu niet geheel op. Daar zoudt gij ziek van worden, als gij 'er te veel van at; en dan zoudt gij eengeheelen dag moeten vasten, om weêr gezond te worden.

Geef 'er mij een stuk van, om te bewaren, voor morgen.

Uw aangezicht is vuil.

Ga uw aangezicht wasfchen.

Wasch uwe handen ook.

Zoo, nu is 't een zindelijke jongen. Geef Mama een zoen.

M. Zie! daar ligt geld op de tafel.

K. Wat is dit?

M. Dit gele is goud. Dit is een rijder, dat is een dukaat.

Dat witte is zilver. Daar hebt gij een drie gulden, daar een daalder. Dit is een gulden,

B

dat

dat een schelling, dat kleiner stuk een Dubbeltje, en dat heel kleine een stuiver.

Willen wij den daalder over de tafel rollen? Daar valt hij! Raap hem op.

Een schelling is zes stuivers waardig; dat is te zeggen: voor zes zulke stuivertjes kunt gij zoo een schelling krijgen; voor een gulden twintig, voor een daalder dertig.

Een rijder is veertien guldens waardig, een dukaat vijf guldens en vijf stuivers.

Daar is een stuiver voor u.

K. Geef mij ook eenige ridders, zij blinken zoo mooi!

M. Neen! Mama moet de ridders houden, om 'er brood en vleesch en bier voor te koopen. Zie! Daar staat een oud arm man aan 't venster, hij heeft niets om te eten, en geen geld om het te koopen; willen wij hem een paar stuivers geven?

K. Ja Mama!

M. Daar zijn 'er twee, ga ze hem geven

K. Och! zie den armen man! hij is zo blij!

M. Hij had zulk een' honger! en nu kan hij, voor die stuivers, eten krijgen.

M.

M Het wordt donker.
 Breng de Kaarfen.
 Snuit de Kaarfen.
 Maak de blinden toe.
 Laat dat eene nog wat open.
 Zie de maan. Zie, hoe zij blinkt!
 Dat is eene mooie, heldere, maan!
 De maan schijnt s'nachts, als de zon onder is.
 Nu wordt het tijd voor Karelkje, om naar
 bed te gaan.
 De kippetjes zijn reeds in 't hok.
 De vogeltjes zijn in 't nest, en de lammetjes
 liggen te slapen, in den stal. Karelkje moet
 ook gaan slapen.
 De arme, kleine, jongen heeft vaak
 Wij zullen hem naar boven dragen.
 Doe hem de schoenen uit.
 Trek hem zijn rokje en kamizool uit.
 Zet hem de slaap-muts op.
 Leg hem te bed, haal de dekentjes over
 zijn lijf.
 Leg zijn hoofdje in 't kussen.
 Goeden nacht, Karelkje! doe nu de oogjes
 toe, en ga slapen.

B a

K.

K. Dat is een lief vliegje, dat daar over de tafel loopt.

M. Zie, hoe 't dat drupje melk op zuigt!
Raak het niet aan! gij zoudt het zeer doen, 't vliegje is zo teêr.

O zie! daar hebt gij 't reeds dood gedrukt.

K. Och arm vliegje! ik raakte 't maar even aan.

M. Ik heb 't u wel gezegd, dat 't zoo teêr was.
Zie! nu is het stijf; nu verroert het zich niet meer. Nu zal 't nooit weêr loopen over de tafel, nooit weêr een drupje melk komen opzuigen, nu kan 't zich nooit weêr bewegen; nu is 't dood!

K. o! dat spijt mij, arm vliegje! ik zal nooit weêr een vliegje aanraken.

M. Waarom schreit Jan! Foei een zoo grooten jongen!

H. Hij wilde naar zijn Grootmoeder gaan, die hij zegt, dat hem genoodigd heeft.

M. Wel, dan mag hij immers wel!

H. Ja, maar ik weet niet, of 't waar is. Ik heb hem gisteren op een leugen betrapt.

M. Op een leugen! wel foei! dat smert mij, dat ik

ik eên kind heb, dat een leugenaar is.
 Daar beh ik zeer bedroefd om
 Maar Jan. Was 'er niemand bij, toen
 Grootmoeder u noodigde?

J. Neen Mama.

M. Wel, dan moet gij t'huis blijven; want, als
 kinderen eens gelogen hebben, kan men
 niet meer weten, of zij waarheid spreken,
 of niet.

J. Ik verzeker u, Mama, dat het waar is!

M. Dat kan wel zijn; maar hoe weet ik nu, of
 gij, op dezen oogenblik, niet zoo wel liegt,
 als gij gisteren gelogen hebt? —

Gij moet nu t'huis blijven; en, als Grootmoe-
 der u weêr noodigt, dan moet gij haar zeggen,
 dat ze u een briefje meê geeft, om dat men
 geen geloof meer aan uw zeggen staat, wijl gij
 eens gelogen hebt. Welk eene schande!

J. Mijn lieve Mama! Ik beloof het u, ik zal
 nooit weêr liegen.

M. Wel, als gij die belofte zult gehouden heb-
 ben, dan zult gij geen briefje meer nodig
 hebben; maar nu moet gij t'huis blijven.

Kareltje! let daar wel op, en lieg nooit; gij
 ziet nu, hoe 't gaat, met kinderen, die liegen.

K. Neen Mama! ik zal nooit liegen; — maar, lieve Mama! — mag Broertje daar om niet gaan! — ik bid u. —

M. Neen Karelkje. Gij doet zeer wel, dat gij voor uw Broertje spreekt, maar voor liegen is bij mij geen vergeving; dat is al te lelijk.

M. Karel, wat is 't van daag voor een dag?

K. 't is Zondag van daag.

M. En wat zal 't morgen voor een dag zijn?

K. Morgen zal 't maandag zijn.

M. En wat komt 'er dan voor een dag?

K. Dan komt dinsdag.

M. En na dinsdag?

K. Dan komt woensdag.

M. En dan?

K. Donderdag.

M. En dan?

K. Vrijdag.

M. En dan?

K. Zaterdag.

M. En wat dag komt na zaterdag?

K. Wel — dan komt zondag weer.

M. Zeer wel. Zondag, Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag;

Dat

Dat zijn zeven dagen , en zeven dagen
kamen ?

K. Eene week.

M. Zeer wel. En vier weken, als men 'er nog
twee of drie dagen bij doet , maken eene
maand.

En twaalf maanden maken een jaar.

Weet gij, hoe die twaalf maanden hieten ?

K. Neen Mama!

M. Louwmaand, Sprokkelmaand, Lentemaand,
Grasmaand, Bloemaand, Zomermaand, Hoo-
maand, Oogstmaand, Herfstmaand, Wijn-
maand, Slagtmaand, Wintermaand.

M. Het is nu Louwmaand. Het is zeer koud !
Het sneeuwt. Het vriest. Daar zijn geen bla-
den aan de boomen, De olie is bevroren in
de flesch, en 't bier is bevroren in 't glas,
en buiten is al het water bevroren, in de
graft, in den vijver en overal.

De jongens loopen met sleetjes, over 't ijs,
of glijden op eene kleine baan; dat moet gij
ook leeren.

Daar rijdt een man op schaatsen, zie, hoe

fchielijk hij gaat! Pas op, daar is een gat in 't ijs, daar moet gij wat ver van afblijven, of 't ijs zoude kunnen breken, en dan vielt gij in 't water.

Kom naar huis. T'is vier uren; 't wordt donker. Jan, steek de kaarsen op, en haal wat hout en turf, en maak ons een goed vuur, want het is zeer koud!

M. In Sprokkelmaand is 't ook nog koud; maar dan is 't langer dag. Zie! op dat bedje komen de gele krokusjes al te voorschijn; en daar, eenige zomerzotjes. Zie, hoe aardig 't witte bloempje aan het groene steeltje hangt!

K. Mag ik 'er er een van plukken?

M. Ja wel; maar gij moet nooit een bloem plukken, zonder het eerst te vragen. Hoor die kraaijen eens, die daar ginds vliegen, zij roepen: kaw, kaw, kaw. Zie, hoe zij bezig zijn! zij gaan hunne nesten bouwen.

Ginds is een man, die 't veld ploegt. En daar, in die tuinen, zijn 'er anderen, die de bedde omspitten.

M. Het

M. Het is Lentemaand. Hoor den wind eens waaijen! Hij zoude Kareltje wel haast om verblazen. Daar is een boom omgewaaid. Zo, even was 't mooi weder, en nu regent het, dat het giet.

Daar is hagel onder.

Zie daar eenige jonge lammetjes, in de weide. Arme diertjes! zie, hoe zij wegkruipen, onder die doorneheg.

Wat is dat voor een bloem?

'T is een sleutelbloem.

M. Nu is Grasmaand gekomen. Nu zingen de vogels, nu staan de boomen in bloei; aan alle kanten komen de bloemen voor den dag, de zon schijnt, en daar is zulk eene aangename geur in de lucht. Daar regent het. Het regent, en de Zon schijnt! Daar is een regenboog; zie, welke schoone kleuren!

K. O dat is mooi! ik wil 'er naar toe loopen.

M. Neen, gij kunt 'er niet bij, hij is in de lucht; zie, daar verflauwt hij al; hij begint te verdwijnen, hij is weg.

B 5

Zie

Zie daar koren op 't veld, welk een mooi groen! Tegen den zomer zal 't opwasfen, en dan zal 't grooter zijn, dan Karel is, en dan zullen 'er kleine korreltjes aan groeijen, daar men brood van maakt.

M. Het is Bloeimaand. Welk een schoon weder!

Laat ons in 't veld gaan wandelen.

De doornen bloeijen, en de feringen bloeijen, en de geldersche roos begint ook reeds.

Willen wij wat bloempjes plukken?

Daar zijn madeliefjes en boterbloem.

Hier is een ruikende doorn! ruik eens, welk een lekkere geur!

Hoor den nachtegaal eens slaan! en ginds den koekoek. Hoor! koekoek, koekoek, roept hij, en waarschouwt ons, dat 't nu haast zomer is.

K. Wat heeft de jongen van den tuinman daar?

M. Het zijn kleine vogeltjes, uit een nest. Hij is boven in dien boom geklommen, om ze 'er uit te halen. Arme diertjes, zie, zij hebben nog geen veertjes. Zij rillen van de koude. 't Zijn jonge vinkjes. Zie, daar vliegen de ou-

ouden! Hoor ze eens piepen, zij zijn bedroefd, dat hunne jongen niet meêr in 't nest zijn. Willen wij ze weêr in 't nest laten leggen? Dan zullen de ouden ze mischien nog opbrengen, en dan zullen zij zoo vrolijk zingen! wij zullen ze elken dag kunnen gaan hooren! en anders vliegen de ouden weg, en dan hooren wij ze niet weêr.

K. O dat zoude jammer zijn! laat hem ze 'er liever weêr in leggen

M. Daar zijn besfen; maar zij zijn nog niet rijp, eet ze niet, gij zoudt 'er ziek van worden.

M. Zomermaand is gekomen. Sta op, Gij moet nu zo lang in 't bed niet liggen; gij moet nu s'ochtends vroeg, in de koelte, wandelen.

K. Wat is dat voor een geluid?

M. 'T is de maaijer, die zijn zeisfen scherpt. Hij zal dat gras van de weide afmaaijen.

K. En zal hij de bloemen oock afmaaijen?

M. Ja, alles, wat er op staat. De Paarden moeten 't, toekomenden winter, op stal, eten, als 'er geen gras meêr, op de weide, is.

De zeisfen is zeer scherp, kom 'er niet dicht bij.

Gij

Gij zoudt u bedroefd, in de beenen, snijden.

Willen wij meê werken in 't hooi?

Waar is de voik, en de hark?

Spread het hooi uit een.

Herk het, in oppers, zamen. Rol nu over den hoop-opper heen; kom, wij zullen hem met hooi bedekken; hoe lekker ruikt het!

K. Het wordt zoo heet!

M. Dat is niets; men moet in 't hooi werken, als 't warm is. Kom, gij moet wakker aan werken. Zie alle de boore jongens en meiden, hoe zij zich weren!

Straks zullen wij hun wat bier en brood en kaas gaan brengen. Laad eerst wat hooi op die kar. Wilt gij nu mée op de kar rijden? Hoezee! dat is 't eerste voeder hooi, dat binnen komt.

Eet gij gaarne aardbeijen met room?

Kom, laat ons dan wat aardbeijen plukken.

Zij zijn nu rijp; kies de donker rooden uit, dat zijn de besten. Zie hier eene groote, eet ze op.

K. Dat was de lekkerste van allen!

M. Daar zijn rijpe aalbesen; pluk mij eenige trosfen. Strijk ze van de steeltjes af.

Zie!

Zie ! de vogels eten alle de kersen op. Wij zullen een net over den boom hangen , dat zij 'er niet bij kunnen.

Waar is Kareltje gebleven ?

O ! Daar zit hij , met zijne aardbeijen , onder eenen rozeboom.

M 't is Hooimaand. Wat is 't nu heet ! De bloemen laten 't hoofd hangen ; en 't gras en de boomen zijn als verschroeid , om dat 't in lang niet geregend heeft . Gij moet uwe tuinbedjes begieten , of alle de plantjes zullen sterven. Waar is de gieter ?

Kom , laat ons onder de boomen gaan zitten , daar is schaduw , daar zal 't zoo heet niet zijn. Kom hier , in 't prieeltje.

Daar is een bij op de kamperfoelie ; zij zuigt honig uit de bloempjes , en zal die , naar den bije-korf , dragen.

Wilt gij aan het water gaan , om u te baden ? Hier is water ; 't is niet diep. Kleed u uit ; wees niet beschroomd . Mama zal u vast houden. Haal uw hoofd onder. Zoo , nu is 't lang genoeg.

Kom

Kom 'er nu uit, en ik zal u met dezen handdoek afdroogen.

M. het is Oogstmaand. Willen wij naar de koren velden gaan, en zien, of 't koren haast rijp is? Ja! de aren zijn al hoog geel; zij zijn rijp. Zie! daar zijn nu de korreltjes, daar men 't brood van maakt. Daar, kareltje, hebt gij een aar, vrijf die in uwe hand, dat 'er de korreltjes uit rollen, en eet ze op. Zie, dit is een korreltje, of korengraanje; dit is een koren-aar. Dit is de halm, of steel, die dient voor stroo.

Zie, daar komen de arbeiders, met fcherpe fikkels, aan; daar fnijden zij 't koren. Daar binden zij 't, in fchoven, zamen. Daar zetten zij de fchoven, in hoopen, bij een, en zoo moet het, eenige dagen, ftaan droogen. — Ginds laden zij de fchoven, op den wagen, en rijden 'er, al zingende, met takken op den hoed, meê naar huis.

Daar is een arme, oude, vrouw, die eenige verloren koren-aarijes opzameft, en een klein
meis-

meisje, dat haast geen kleêren aan 't lijf heeft. Geef haar de koren-aaren, die gij opgeraapt hebt. Wilt gij?

K. O ja, gaarne!

M. Daar! arme vrouw, neem dit, 't zal u helpen, om 'er een broodje van te maken. Arme vrouw! zij is zoo oud. Zij kan niet gaauw meer gaan, zij is zoo moei van het bukken. Kom! wij zullen haar nog wat helpen rapen.

M. Het is herfstmaand. Hoor! daar schiet iemand een snaphaan af. Zij schieten naar vogels, om ze te braden, en op te eten. Zie, daar is 'er een, vlak bij ons, neêr gevallen, het bloedt, dat arm diertje! zie, hoe 't, met de wickjes, slaat, — daar is 't dood!

K. Wat was 't voor een vogel?

M. 'T was een patrijs.

Daar komt de hond van den jager.

Wij zullen 't hem geven, want het komt zijn meester toe, die 't geschoten heeft. Daar, hondje, breng dat aan uw' meester. Ziet gij, hoe hij 't naar zijn' meester draagt?

Kom

Kom in den boomgaard, de appelen zijn al rijp. Breng een' ladder, en zet dien tegen dien boom. Breng nu ook een mandje Wij zullen appelen plukken.

Neen, gij kunt op den ladder niet klimmen: houd 't mandje vast, en raap de appelen op, die onder den boom liggen. Schud den boom. Zie, hoe zij neêr rollen! Hoe veel hebt gij 'er al opgeraapt? Wij zullen 'er appelmoes van eten. Kom, help de appelen nu naar 't appelkamertje dragen. Dezen avond, zult gij eene gebraden peer, met een boterham, eten. Zijn dit ook appelen? Neen, het zijn kweën. Die zullen wij met appelen stoven, en eten ze, met een stuk gebraden rundvleesch; dat is goede kost.

M. Wijnmaand is gekomen. Zie, hoe geel de blaâren nu worden, en hoe zij afvallen. De meeste bloemen beginnen te verleppeu. De tuinman moet al de genen, die uit gegebloeid hebben, afsnijden, en de stokjes, die 'er bij stonden, weg zetten, tegen toe-
ko-

komende voorjaar, als de bloemen weer uitspuiten.

Wil gij noten hebben? Haal den notekraker. Schil deze okkernoot. Van den dop zullen wij een schuitje maken.

Wij moeten de druiven afplukken, anders zullen de vogels ze opeten.

Daar is nog eene mooie blaauwe tros, en hier eene witte. Welke wilt gij hebben?

Van druiven wordt wijn geperst.

Wat hebt gij daar voor een vogel?

Zie, welke mooie bruine veertjes! en welk een langen bek. 't Is een houtsnip; hij is zeer lekker om te eten. Wij zullen 'er de veeren van afplukken, en laten hem braden, voor 't vuur. Daar is ook een haas. Arm haasje! 't is door de honden gevangen, in den loop.

M. Nu is 't Slagtmaand. Het begint guur en donker weer te worden. 'Er zijn geen bloemen meer, als, hier en daar, een enkel herfstastertje. Dat is de laatste van allen, en dan zijn al de mooie bloempjes weg, tot toekomstige voorjaar.

C

De

De lucht berrekt, het regent, de wind is koud; maar geen zwaarigheid; wij zullen bij een goed vuur gaan zitten, en wat lezen, en printjes zien, en allerlei kleine voorvalletjes vertellen. — En, zien wij dan een arm mensch buiten staan, die van de koude rilt, en geen geld heeft, om turf of hout te koop; dan zullen wij hem in 't bosch wat hout laten rapen, of wij zullen hem een dubbeltje geven, om turf te koop. Dan zal 't arme mensch zich ook eens warmen, en blij zijn, dat wij hem daar zagen staan, en meê lijden met hem hadden.

Waar zijn Willem, en Henriette, en Pauline? Kom nu, elk op zijn beurt, wat lezen of spellen. Zoo! dat zijn brave kinderen. Nu zal mama ook met hen spelen, en geve aan ieder van hun een appel en een kraling.

M. Het is Wintermaand; nu zal 't sinterklaas zijn.

K. Wie is sinterklaas?

M. Daar is niemand, die sinter-klaas heet. 't Is maar een dag, die men zoo genoemd heeft, en op welken men aan de kinderen, die zoet zijn, wat lekkers geeft, of Suiker-poppotjes, om

om op den schoorsteen te zetten, of wat ander speelgoed. En, s'avonds dan zijn al de winkels van de suikerbakkers, met kaarsjes verlicht, en met suiker-poppetjes opgeschikt. Zo Karel'tje zoet is, zullen wij, dien avond, met hem gaan wandelen, om 't hem te laten zien.

Nu is alles dor, de bladen zijn van de boomen, de bloemen zijn weg; daar is geen gras meer, in de weide, voor de koeijen en paarden. Zij zijn nu allen, in warme stallen, gezet, en eten daar hooi. In 't bosch zijn de denneboomen en sparreboomen nog groen, en in den tuin de hulst, en de palm, en de laurierboomen. Die blijven altijd groen.

Wij zijn nu in de kortste dagen; 't is donker en mistig weder; maar, over weinig weken, dan lengt de dagen weér; en, daar na, zal 't weér voorjaar worden; en dan zullen 'er weér blaadjes en bloempjes komen, en dan zal alles weér mooi zijn.

~~—————~~
 M. Hoe veel vingers heeft Karel'tje ?

C 2

Hier

Hier zijn, één, twee, drie, vier, vingers,
aan die hand.

M. Wat is dit?

K. De duim.

M. Vier vingers en een duim, dat maakt vijf.

M. En hoe veel zijn 'er aan de andere hand?

K. Ook vijf.

M. Dat is zamen tien.

Welke hand is dit?

K. Dit is de regter hand.

M. En deze?

K. Dit is de linker hand.

M. Hoe veel teenen hebt gij?

K. Vijf aan 'en voet, en vijf aan dien voet.

M. Dat is, ook tien.

En hoe veel beenen hebt gij?

K. Hier is 'er één, en daar één.

M. Dat is twee.

Karelkje heeft twee beenen.

M. En hoe veel beenen heeft een paard?

K. Een paard heeft vier beenen.

M. En hoe veel beenen of pooten heeft een hond?

K. Vier pooten.

M. Een koe heeft ook vier pooten, en een schaap
heeft 'er vier, en de poes heeft 'er vier.

En

En hoe veel pooten hebben de kippen ?
Ga eens zien.

K De kippen hebben maar twee pooten.

M. En de musfchen , en de vinken , en de kraaijen , en de duifjes , en al de vogels , hebben maar twee beenen.

Maar weet gij wat de vogels nog meer hebben ?
Zij hebben vleugels , om meê te vliegen , en daar vliegen zij zeer hoog meê , in de lucht.

K. Karelkje heeft geen vleugels.

M. Neen , om dat karelkje geen vogel is.

Karelkje heeft handen ; maar de vogels hebben geen handen , en de koeijen hebben geen handen , en de poes heeft geen handen.

K. Hebben de vogeltjes ook tanden ?

M. Neen , zij hebben geen tanden

K. Hoe kunnen zij dan eten ?

M. Zij hebben een hard bekje ; zie de musfchen en duifjes. Zij pikken de graan - korreltjes , zie , hoe schielijk zij ze oppikken ! Karelktjes mond is zacht , daarom heeft hij 'er tanden in. De koeijen hebben ook een' zachten mond , en de poes heeft een' zachten mond , en daarom hebben zij ook tanden.

Maar de duifjes en de kipjes hebben een

harden bek, zo hard als Kareltsjes tanden zijn, en daarom hebben zij geen tanden noodig.

K. Hoe veel pooten hebben de visfchen?

M. De Visfchen hebben geen pooten.

K. Hoe kunnen zij dan gaan?

M. Zij gaan niet, zij zwemmen, en daar hebben zij vinnen toe.

Kom bij den vijver; wij zullen 'er wat stukjes brood in fmijten. Zie! daar komen zij aan. Ziet gij de roode vinnen, die zij op zijde hebben, en bewegen; daar zwemmen zij meê.

De visfchen leven altijd in 't water.

K. Maar, kan Kareltsje ook onder 't water leven?

M. Neen, om dat Kareltsje geen visch is.

Zie! daar heeft iemand een vischje gevangen. Gooi het op 't gras. Zie, hoe 't springt; 't arme vischje. Het heeft den haak nog in de kieuwen.

K. Zal ik het bij den staart vatten?

M. Gij kunt niet, het is glibberig. Zie, dat zijn vinnen, en dat zijn schubben, en, in den mond,

mond, heeft het scherpe tandjes; leg het nu weêr neêr. Zie, het gaat sterven. Daar is het dood. Het kan zich niet meer verroeren. De visch sterft, om dat hij buiten 't water is, en Karelkje zoude sterven, als hij onder 't water was; daarom moet Karelkje wel oppassen, dat hij 'er niet in valt.

M. Wat heeft Karelkje, om zich warm te houden?

K. Karelkje heeft goede warme kleêren aan 't lijf.

M. En wat hebben de schapen?

K. Hebben die ook kleêren?

M. Neen, maar zij hebben dikke warme wol.

Voel eens. Die houdt hen warm, dat zijn hunne kleêren.

K. En wat hebben de paarden?

M. Die hebben haar, en de koeijen hebben haar, en de honden, en de poes.

K. En wat hebben de vogels?

M. Die hebben veêren; mooie |gladde veêren, van allerlei kleur.

Karelkje woont in een huis.

De vogels bouwen nestjes, in de boomen; dat zijn hunne huisjes.

De konijnen graven hollen, in den grond, en daar wonen zij in.

De honden hebben een hok.

De Paarden wonen in den stal

De Bijen in een korf.

Kan Karelkje wel op een boom klimmen?

K. Neen.

M. Wel, dat moet gij leeren. Verzoek aan de poes, dat zij 't u leert. Zij kan goed klimmen. Zie, daar gaat zij tegen den stam op; daar is ze al aan de takken, daar is zij boven in den boom. Zij wil vogeltjes vangen.

K. O poes! vang de vogeltjes niet, zij zingen zoo mooi.

M. Daar grijpt zij 'er een. — Neen! weg is 't vogeltje, 't is 't ontvlogen. Dat is goed! nu kan 't nog meer voor ons zingen.

M. De honden blaffen. De varkens knorren. De paarden hinniken. De hanen kraaijen. De ezels krijschen. De katten spinnen. De kleine katjes maauwen. De jonge hondjes janker. De osfen loeijen. De schapen blaten. De leeuwen brullen. De wolven huilen. De muizen piepen. De kikvorschen

fchen borrekikken De musfchen tijlpen. De raven krasfen. De duiven kirren. De paauwen fchreeuwen. De kevers brommen. De bijen dommelen. De eendvogels kwaken. De flangen fchuifelen. De ganzen kakelen. De merels fluiten. De vinken ftaan. De Nachtegalen zingen. Karelkje fpreekt.

M. De valken eten duiven en vogeltjes op. De vogels en de kippen eten wurmpjes. De Spinnekoppen fspinnen een web, en vangen 'er vliegen in, om ze op te eten.

De katten eten rotten en muizen.

De wolven eten fchape.

De menfchen flagten osfen, en kalveren, en fchape, en kippen, en duiven; zij fchieten hazen, en patrijzen, en vangen visfchen, en, als zij ze gedood hebben, dan laten zij ze koken of braden, en eten ze op.

M. De timmerman maakt tafels, en banken, en kisten, en allerlei foort van hout werk.

Wij zullen karelkje een kastje geven, met een flot en een fleutel, om 'er zijn boekjes, zijn

printjes, en zijn speelgoed, in weg schikken, en op te sluiten.

Kareltje moet zijn goed niet laten slingeren, want dan bederft het, of men trapt 'er op, en breekt het aan stuk, of 't raakt verloren, en dan is 't weg, en Kareltje kan 'er niet meer meê spelen.

De timmerman heeft een zaag, een bijtel, een schaaf, een boor, een schroefdraaijer, een bijl, een vijl, een nijptang, spijkers, een hamer, en een beuk-hamer; wij zullen, voor Kareltje, een doos met speelgoed koopen, waar in alle die werktuigen, in 't klein, van hout, zijn nagemaakt.

M. Willen wij in den tuin gaan, om de bloemen te zien, en de vrucht-boomen; en in de zandpaden wat rond te loopen?

Waar zijn uw schoffel en uw hark? Schoffel dat pad eens, en herk het dan over.

Gij moet braaf werken; dan zal ik u een halven stuiver daags geven. Alle menschen werken; de kleine kindertjes, die men op den arm draagt, zijn de eenigsten, die niet be-

behoeven te werken, om dat zij nog niet kunnen werken.

Indien gij zoet zijt, dan zal ik u een klein tuintje geven, en een spa, een hark, een kruiwagentje en een gieter. — Daar, neem dat hoekje van den tuin voor u; maar laat 'er geen onkruid in groeijen, dat moet gij'er alles zorgvuldig uit wieden; ik zal u wijzen, wat onkruid is. Plant 'er ook een klein hegje rondom, om 't af te sluiten. Met de spa moet gij 'er kleine beddetjes in maken, en ga dan naar den tuinman, en verzoek hem, dat hij u wat zaad van bloemen geve. Als gij dat zaad hebt, maak dan een klein gaatje, met den vinger, in den grond; of, krap met de hand, de aarde wat aan een zijde, zoo dat gij een kleine holte maakt; gooi 'er dan het zaad in, en doe 'er de aarde weêr overheen, dan zal 't groeijen, zoo gij 't, van tijd tot tijd, wat begiet, als 't droog weêr is. Daar is wat sterkers-zaad, zaai dat, in dat hoekje. Als 't, drie of vier van uwe vingers breed, hoog is, dan kunt gij 't affnijden, en eten 't s'morgens, op een boterham, met wat zout.

Ka.

Karel ! zie da: aalbesfe-boompje eens.

Toen wij het in den grond staken, was het maar zoo hoog, als Karel'tjes been, en nu is het wel een handbreed hooger dan Karel'tje zelf: zoo sterk is 't aalbesfe-boompje gegroeid.

K. Groeit Karel'tje ook ?

M. Ja. Toen Karel'tje begon te loopen, konde hij onder de tafel door, en nu kan hij over de tafel heen kijken.

M. Daar zit een mooi torretje op dat blad. 'T is rood, met zwarte stipjes. Zie, 't heeft vleugeltjes; daar steekt het ze uit, en vliegt weg. Hier loopt een mol, over den grond; vang hem. Zie, hoe schielijk hij zich in den grond graaft. Weg is hij reeds. Die strepen, daar de aarde zoo opgeworpen is, en daar gij, met den voet, in zakt, als gij 'er op trapt, zijn door mollen gemaakt, als zij, onder den grond, van de eene plaats naar de andere, loopen. De wurmen leven ook in den grond, en de mieren, en nog meer andere diertjes.

M.

M. 'T is koud, Karelkje, zeer koud!

Hoe hiet men 't ook, als het koud is?

K. Dan hiet men 't winter.

M. Maar wat doen arme kleine jongens, die geen vuur hebben, daar zij bij kunnen gaan, en geene koufen en schoenen, om zich warm te houden, en geene goede Papa's en Mama's, om zorg voor hen te dragen, en hun te eten te geven?

K. Arme kleine jongens!

M. Daar, Karelkje, schrei 'er niet om, daar is een stuiver, als gij een van die arme kleine jongens ziet, dan geef hem dien stuiver. Hij zal 'er een broodje voor gaan koopen, want hij zal grooten honger hebben, en dan zal hij zeggen: ik bedanke u, Karelkje, gij zijt wel goed op mij; en hij zal twee, driemaal, buigen, en u zoo vriendelijk aanzien.

M. Wil ik u eens iets vertellen, Karel! Het zal, binnen kort, nog veel kouder zijn dan nu, en 'er zal zeer veel sneeuw vallen. Dan zullen de mooie kleine roodborstjes, tegen de gla.

glazen komen vliegen. Open de glazen dan, en zeg: wel, klein lief roodborstje, wat moet gij hebben? — Och! maar eenige weinige kruimpjes brood! — Geef hem dan wat kruimpjes, en hij zal, door de kamer, huppelen, en, hier of daar, op een stoel of een kast, gaan zitten zingen. — O! hij zal zingen, den ganschen dag lang. — Pas dan toch wel op, dat die kwade kat hem niet krijgt. — Neen poes! gij moet muizen gaan vangen, gij zult het arm lieve roodborstje niet op eten! — Daar was eens een stoute kwade jongen. — Ik zal 'er u een voorvalletje van vertellen.

M. Daar was eens een stoute jongen een arm roodborstje kwam, op een zeer kouden ochtend, het venster in vliegen. Het rilde van de koude, en zijn arm klein hartje was schier stijf bevroren. Nu wilde die stoute jongen 't arme vogeltje geen enkel kruimpje geven, maar hij greep het vogeltje bij den staart, en kneep het, en plaagde het, zoo dat het stierf. Den volgenden dag, gingen de Papa en de
Mama

Mama van dien stouten jongen weg, en lieten hem alleen; zoo dat hij niet wist, hoe aan eten of drinken te komen, want hij was nog te klein, om te kunnen werken, en zorg voor zich zelve te dragen. Zoo ging hij, aan een ieders deur, aankloppen, en zei —

” Och! geef mij wat eten, want ik heb zulken honger! ” Maar een ieder zeide: ” neen, wij willen u niets geven, want wij hebben geen stoute, kwade, jongens, gelijk gij zijt, lief; ” en zij joegen hem, van hunne deur, weg. Dus ging hij, van de eene plaats naar de andere, voort, tot dat hij, in een dicht bosch, verloren raakte; want hij wist geen weg. Eindelijk werd het donker, en geheel nacht. Toen ging hij neder zitten, en begon hard op te schrijven. Zijn Papa was hem evenwel nog van verre nagegaan, en kwam toen bij hem, en vroeg, hoe hij 't nu vond, zoo van een ieder verstooten en verlaten te worden, en van honger te moeten vergaan? — Ik. ” zal u nu nog eens mede naar huis nemen, vervolgde ” zijn Papa, ” maar doe het nooit weér, en weiger geen kruimpje brood aan een arm vogelje, dat rondom uwe tafel komt huppelen, noch een stui-

stuiver, aan eenen armen kleinen jongen, die nog niet werken kan, en 'er u om verzoekt."

M. Ik zal u nog een ander voorvalletje vertellen.

Daar was eens een kleine jongen; hij was nog niet oud, want, indien hij ouder geweest was, dan zoude hij ook, zoo ik geloof, wijzer zijn geweest. Maar hij was nog heel klein, maar een weinigje hooger dan de tafel. Eens, op een morgen, zonden zijn Papa en Mama hem naar school. Het was zeer schoon weêr. De zon scheen, en al de vogeltjes zongen, in 't veld en op 't geboomte. Die kleine jongen nu gaf niet veel om zijne boeken, want het was maar een stoute kleine jongen, en hij wilde liever wat gaan spelen, dan naar school gaan; zoo vroeg hij aan den jongen, die hem naar school bracht, of hij eerst wat met hem spelen wilde? maar die jongen zeide "neen, ik heb wat anders te doen, dan te spelen; zoo dra als ik u in school gebragt heb, moet ik gaan, naar het ander einde van de stad, en halen wat wol, voor mijne moeder, om te spinnen; anders zoude zij geen geld winnen

kun-

Kunnen, en dan zoude zij niets te eten hebben. Een oogenblik daar na zag de kleine jongen een bijtje, dat van de eene bloem op de andere vloog. Toen zeide hij tegen zijn makker, kom, ik wil wat met dat bijtje spelen; maar zijn makker gaf hem ten antwoord, 't bijtje heeft wat anders te doen, dan te spelen; het zal weg vliegen, want het moet honig gaan zuigen, uit de bloemen, om dien in den korf te brengen: en met een vloog 't bijtje weg.

Toen kwam 'er een hond voorbij, daar wilde de kleine jongen weder meê spelen; maar een jager, die 'er digte bij was, floot, en de hond ging met hem in 't veld, en vong een haas voor den jager. — De kleine jongen ging toen voorbij een hooiberg, en zag een vogeltje, dat 'er wat hooi uitpikte; daar wilde hij al weder meê gaan spelen; maar zijn makker zeide tot hem, het vogeltje heeft wat anders te doen, dan te spelen; het zal, even als 't bijtje, wegvliegen, want het moet hooi, en wol en mosch gaan opzamelen, om 'er een nestje van te bouwen. De kleine jongen ging 'er evenwel naar toe, maar 't vogeltje vloog weg, met het bekje vol hooi, en ging op een hoogen boom zitten, daar 't zijn nestje maakte. — Eindelijk

D

ont-

ontmoette de jongen een paard, bij 't hek van een wei staande, en wilde al wederom met het paard spelen; maar 'er kwam een boer aan, die 't paard mede nam, en tot den kleinen jongen zeide, dat paard heeft wat anders te doen, dan met u te spelen; het moet mijn akker komen ploegen, anders zoude 'er geen koren op wasfen kunnen, en dan had ik geen brood. — Toen dacht de kleine jongen bij zich zelve: heeft alles, wat ik tegen kom, wat anders te doen, dan te spelen, dan moet ik ook wat anders gaan doen; ik zal naar school gaan en mijne lesfen wel leeren. Zoo ging hij naar school, leerde zijne lesfen wel, en werd door zijn meester geprezen; en zijn Papa gaf hem een hobbel paard, om op te rijden, om hem te beloonen, dat hij zo wel geleerd had. Toen was de kleine jongen zeer blij, dat hij zijn tijd niet met spelen had verloren.

M. Goeden dag! Karelkje, speel zoet, met uwe broertjes en zusjes, Papa en Mama gaan uit.

K. Waar gaan Papa en Mama naar toe?

M. Naar de Kerk.

K. Wat is dat, Mama! de Kerk?

M.

- M.** Dat is een groot huis, daar Papa en Mama, en vele andere menschen, meer naar toe gaan, om een man te hooren spreken, die veel geleerd heeft, toen hij jong was.
- K.** En wat zegt dan die man?
- M.** Die man leert de menschen, dat zij elkan- der moeten liefhebben; dat zij elkander al- tijd moeten helpen, zo dikwils als zij elkan- der noodig hebben; dat zij elkander zo veel genoeg en vermaak moeten bezorgen, als zij maar kunnen. Dat de kinderen voor al hunne Papa's en Mama's moeten liefhebben en gehoorzaam zijn; en dat ook de Papa's en Mama's goede zorg voor hunne kinderen moe- ten dragen, ze wel onderwijzen, en hun, zo veel zij kunnen, alles moeten bezorgen, wat zij noodig hebben; en nog meer andere dier- gelijke dingen. Is dat niet een goed, lief, man?
- K.** Ja wel, ik wilde hem ook wel eens, met Papa en Mama, gaan hooren.
- M.** Wel nu; als Karelkje zoet is, en wel leert, dan zal Karelkje met Papa en Mama gaan, om dien man te hooren; maar Karelkje moet eerst wat grooter zijn, en genoeg geleerd hebben, om hem te kunnen verstaan.
- K.** Waarom kan ik hem nu niet verstaan?

M. Om dat die man niet spreekt voor kinderen, die nog niets of weinig weten, maar voor groote lieden, die al veel hebben geleerd. Daarom moet Kareltye nu ook braaf leeren, dan zal hij meêgaan naar de Kerk, met Papa en Mama, en met de andere groote menschen.

WEL

WELKOM GROET VAN

K L A A R T J E.

VOOR HAAR KLEIN ZUSJE.

Welkom lieve kleine zus!

Welkom in dit leven!

Baker! mag ik niet een kus.

Aan mijn zusje geven?

Wilt gij slapen? o zij krijt!

't Zal haar wis vervelen.

Morgen, als gij wakker zijt,

Zal ik met u spelen.

Slaap gerust, dan wordt gij groot;

Leer toch spoedig loopen!

Als gij zit op moeders schoot,

Zal zij speelgoed koopen.

O Mamatje is zo goed!

Alles wil zij geven,

Als haar kindertjes maar zoet

En te vrede leven.

D 3

HET

H E T G E S C H E N K T.

Moeder lief! zie daar een roosje,
 Van uw Koosje,
 Wijl gij heden jarig zijt.
 'k Heb van morgen al gezongen,
 En gesprongen:
 Zoo verlangde ik naar dien tijd.
 Maar kan ik geen rijmpjes dichten,
 Moet ik zwichten,
 Voor mijn broër, in Poëzij.
 Neem dan, moeder! slechts dit roosje,
 Van uw Koosje;
 'k Heb u toch zoo lief als hij.

H E T H O N D J E.

Hoe dankbaar is mijn kleine hond,
 voor beentjes en wat brood!
 Hij kwispelstaart, hij loopt in 't rond,
 En springt op mijnen schoot.
 Mij geeft men vleesch en brood en wijn,
 En dikwils lekkernij:
 Maar kan een beest zoo dankbaar zijn,
 Wat wacht men dan van mij!

D E

D E N A A R S T I G H E I D

Des morgens lang te slapen,
 Te geeuwen en te gapen,
 Staat lelijk voor een kind,
 Die altoos veel moet snappen,
 En zotte taal wil klappen,
 Ziet zelden zich bemind.

Zou ik mijn tijd besteden,
 Aan duizend nietigheden?
 'k Heb daar geen voordeel van.
 Mijn lesfen wil ik leeren,
 Mijn meesters zal ik eeren,
 Dan worde ik haast een man.

D E P R U I M E B O O M.

E E N E V E R T E L L I N G.

Jantje zag eens pruimen hangen,
 O! als eijeren zo groot.
 't Scheen, dat Jantjē wou gaan plukken,
 Schoon zijn vader 't hem verbood.

D 4

Hier

Hier is, zei hij, noch mijn vader,
Noch de tuinman, die het ziet:
Aan een boom, zoo vol geladen,
Mist men vijf zes pruimen niet.
Maar ik wil gehoorzaam wezen,
En niet plukken: ik loop heen.
Zou ik, om een hand vol pruimen,
Ongehoorzaam wezen? Neen.
Voort ging Jantje: maar zijn vader,
Die hem stil beluisterd had,
Kwam hem, in het loopen, tegen.
Voor aan op het middelpad.
Kom, mijn Jantje, zei de vader,
Kom, mijn kleine hartedief!
Nu zal ik u pruimen plukken,
Nu heeft vader Jantje lief.
Daar op ging Papa aan 't schudden,
Jantje raapte schielijk op;
Jantje kreeg zijn hoed vol pruimen.
En liep heen op een galop.

PIET.

PIETJE EN KEETJE.

PIETJE.

Kom! mijn lieve zoete zusje,
Geef me een kusje,
O ik ben zoo in mijn schik!
'k Heb van moeder zo vernomen,
Dat *Kamie* van 't school zal komen,
Niemand is zoo blij als ik.

KEETJE.

Laat ons dan eens wat bedenken.
Om te schenken
Aan die allerlieffte meid.
Als wij haar maar wat vertellen,
En geen daden dat verzellen;
Is 't geen regte vrolijkheid.

PIETJE.

Wel, ik heb vier mooie printjes,

KEETJE.

Ik twee lintjes,
Goed voor haar, gelijk ik gis.

PIETJE.

't Zal haar, hoe gering, behagen,
Wijl zij dan niet hoeft te vragen,
Of 't bij ons maar praten is,

TE

TE VEEL MAAKT ONGEZOND

Ons wimpje kreeg een hoed,
 Vol kerſen, van zijn moeder.
 Hij zocht terſtond zijn broeder,
 En liep hem te gemoet.
 Kijk, riep hij, kijk eens, Klaasje!
 Kijk, wat al lekkernij!
 Die kerſen zijn voor mij,
 Nu ben ik eerst een baasje.

Ik eet mijn buik nu rond.
 Maar 'k zal een deel besparen,
 'k Mogt anders kwalijk varen.
Te veel maakt ongezond.
 Geef me ook wat, zei toen Klaasje!
 Zeer graag, antwoordde ons baasje!
 Zij zaten op den grond,
 En aten 't buikje rond.

E I N D E

0093

pe

941.

TE UTRECHT BIJ
JOANNES VAN SCHOONHOVEN.

1810.

Prijs 10 Stuivers.